

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ДИПЛОМАТИЧНА ПОЛІТИКА ТАЙВАНЮ У ХХІ СТ.: МІЖ
ІЗОЛЯЦІЄЮ ТА СТРАТЕГІЧНИМ ПАРТНЕРСТВОМ**

Освітньо-професійна програма
014.03 Середня освіта (Історія)

Студента групи СОІ-42
Віктора РУЖИЛА
Науковий керівник: доц., к.і.н.
Ірина ФЕДОРІВ

Рецензент:

д.і.н., проф. **Андрій ГРУБІНКО**

Робота захищена з оцінкою:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Тернопіль - 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
1.1. Стан наукового дослідження проблеми.....	9
1.2. Джерельна база.....	13
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНА ІЗОЛЯЦІЯ ТАЙВАНЮ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.....	16
2.1. Геополітичне становище Тайваню в системі міжнародних відносин ХХІ ст.....	16
2.2. Політика КНР щодо Тайваню в умовах глобалізації.....	19
2.3. Дипломатичні втрати та обмеження міжнародного визнання Тайваню.....	24
РОЗДІЛ 3. ПОШУК СОЮЗНИКІВ ТА СУЧАСНІ ДИПЛОМАТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТАЙВАНЮ.....	25
3.1. Роль США та країн Індо-Тихоокеанського регіону у підтримці Тайваню.....	25
3.2. Неофіційна дипломатія та партнерство з державами Європи.....	32
3.3. Участь Тайваню у міжнародних організаціях та глобальних ініціативах.....	36
РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ДИПЛОМАТИЧНІ ВИКЛИКИ ПЕРЕД КРАЇНОЮ.....	40
4.1. Тайвань у контексті загострення китайсько-американських відносин.....	40
4.2. Дипломатичні наслідки глобальних криз.....	43
4.3. Перспективи міжнародного статусу Тайваню.....	48
РОЗДІЛ 5. СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ.....	51
5.1. Застосування компетентнісного підходу при вивченні тем, пов'язаних із Республікою Китай в ЗОШ.....	51
5.2. Методи та приклади реалізації освітніх цілей на основі змісту бакалаврської роботи.....	53
ВИСНОВОК.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному глобальному середовищі зі зростанням міжнародного напруження, коли наш світ прагне переглянути роль регіонів у глобальному порядку, питання Тайваню має значну вагу. Країна є однією із епіцентрів сучасних міжнародних відносин, простором, де стикаються амбіції великих держав, особливо Китайської Народної Республіки та Сполучених Штатів Америки.

Питання його міжнародної присутності, політичного статусу та безпеки є більше, ніж просто регіональним змаганням і стає важливим аспектом формування нового світового порядку. Важливість дослідження полягає в тому, що Тайвань наразі перебуває в стані фактичної глобальної ізоляції, ситуації, що виникла внаслідок складного дипломатичного конфлікту у регіоні та стратегії «одного Китаю», яку активно просуває КНР. У таких умовах острів потребує інших методів консолідації своїх глобальних позицій через неофіційні контакти зі світовими супердержавами, зокрема США, європейськими країнами та Індо-Тихоокеанським регіоном. Країна діє на основі мінімального дипломатичного визнання, але при цьому є передовою країною світу.

Наразі питання набуває особливого значення у зв'язку з підвищенням суперництва між США та КНР у XXI ст., оскільки Тайвань знаходиться в центрі геостратегічного зіткнення і, таким чином, стає об'єктом аналізу. Зростання загрози щодо військових дій в Тайванській протоці, економічна конкуренція, інформаційні впливи та технологічне суперництво створюють нові виклики міжнародній безпеці. У цьому контексті необхідно проаналізувати основні важелі політики КНР щодо Тайваню – від дипломатичного тиску, економічного впливу, інформаційної кампанії – до демонстрації військової сили.

Тема набуває особливої значущості через те, що в XXI ст. Тайвань змушений одночасно протистояти дипломатичній ізоляції з боку Китаю та шукати нові формати міжнародної співпраці. Попри обмежене офіційне

визнання, держава активно розвиває стратегічні партнерства зі Сполученими Штатами, європейськими країнами та державами Індो-Тихоокеанського регіону. Аналіз дипломатичних викликів Тайваню, що коливаються між ізоляцією та побудовою стратегічних альянсів, дозволяє глибше зрозуміти специфіку функціонування сучасної міжнародної системи та виявити механізми реалізації зовнішньої політики країн із частково визнаним статусом.

На нашу думку, у сучасній українській історіографії Тайвань є недостатньо дослідженою країною. Існує дисбаланс між великою кількістю зарубіжних досліджень та відсутністю досліджень, які б представляли це питання у вітчизняній науковій літературі. Ці дослідження потребують аналізу того, як розвиваються сучасні уявлення про острівну державу, а також потрібно оцінити їх внесок у галузь історичних та політичних досліджень.

Актуальною тема дослідження є і для сучасної української школи. У сфері реформування освітньої системи України та впровадження Нової української школи, компетентнісне навчання є особливо актуальним. Додавання у зміст шкільного курсу історії в обговорення новітніх глобальних проблем теми про Тайвань, дозволить не лише покращити знання дітей про політичні реалії у сучасному світі, але й розвинути деякі базові компетенції, такі як: здатність критично мислити, вміння аналізувати інформацію, відчувати причинно-наслідкові зв'язки, розглядати різні перспективи та формувати власну думку. Проте вивчення тайванського питання, незважаючи на його величезний потенціал, вводиться в шкільну програму лише опосередковано, зазвичай через аналіз холодної війни, сучасних світових геополітичних проблем тощо. Усе це вимагає цілісного комплексного дослідження, яке б поєднувало історичний аналіз теми з дидактичним розумінням проблеми.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Кваліфікаційна робота виконана в межах наукового напрямку кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Україна-Європа-Світ: цивілізаційні аспекти розвитку» (державний номер реєстрації 0120U101569).

Виходячи з актуальності дослідження, **метою** кваліфікаційної роботи є – комплексний й системний аналіз дипломатичної політики Тайваню у XXI ст. у контексті сучасних міжнародних відносин та глобальних викликів Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

З мети випливають наступні **завдання дослідження**:

- дослідити стан наукової розробки проблеми, джерельну базу та методологію дослідження;
- проаналізувати геополітичне становище Тайваню у системі міжнародних відносин початку XXI століття з урахуванням впливу КНР, США та регіональних суб'єктів АТР;
- охарактеризувати основні інструменти політики КНР щодо Тайваню в умовах глобалізації, зокрема дипломатичний, економічний, інформаційний та військовий тиск;
- дослідити та проаналізувати роль США, країн Індо-Тихоокеанського регіону, Європи та міжнародних організацій у подоланні його дипломатичної ізоляції й зміцненні міжнародних позицій країни;
- проаналізувати сучасні дипломатичні виклики Тайваню в умовах загострення суперництва між США та КНР, а також оцінити вплив глобальних криз на геополітичний статус країни.
- дослідити та обґрунтувати можливості використання даної роботи у шкільному курсі історії України на засадах компетентнісного підходу, а також проаналізувати ефективність сучасних методів і форм навчання для формування ключових історичних компетентностей учнів.

Об'єкт дослідження – дипломатична політика Тайваню у XXI ст. у системі міжнародних відносин Азіатсько-Тихоокеанського регіону та світу.

Предмет дослідження – особливості тактики й стратегії дипломатії Тайваню в умовах міжнародної ізоляції, політики «одного Китаю», геополітичного суперництва між США та КНР, сучасних глобальних викликів.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи.

1) загальнонаукові методи: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння та класифікація – дозволили систематизувати наукові підходи до дослідження питання Тайваню;

2) історико-хронологічний метод застосовувався для ілюстрації хронології та етапів розвитку тайванського питання;

3) історико-порівняльний метод дозволив протиставити моделі політичного розвитку КНР і Тайваню, а також підходи, які використовували різні країни для вирішення проблеми;

4) історико-системний підхід забезпечив і поглибив комплексне дослідження Тайваню як частини міжнародної системи.

Хронологічні межі дослідження: охоплюють найсучасніший період в історії Тайваню – дипломатичну політику, що проводилась у ХХІ ст. Нижня межа відповідає перемозі прозахідної демократичної партії ДПП на виборах у 2000 р. Верхня межа є результатом сучасного етапу розвитку міжнародних відносин, у якому ситуація між США та КНР загострилася в плані суперництва, і Тайвань відіграє все важливішу роль у світовій політиці та економіці. Для об'єктивного розуміння контексту подій у роботі наводяться окремі факти та події, що виходять за хронологічні межі дослідження.

Наукова новизна і теоретичне значення кваліфікаційного дослідження: у роботі вперше в українській історіографії узагальнено і систематизовано вивчення дипломатичної політики Тайваню в умовах міжнародної ізоляції та пошуків стратегічних партнерів на сучасному етапі, проаналізовано інструменти політики КНР щодо острова та визначено роль, яку відіграють інші міжнародні суб'єкти, що підтримують Тайвань. Теоретичний внесок полягає також у поглибленні вивчення глобальних політичних теорій та можливості інтеграції історії міжнародних відносин та питань, присвячених сучасним геополітичним процесам в освітнє середовище.

Практичне значення результатів дослідження: полягає в тому, що результати роботи можуть бути безпосередньо використані в освітньому процесі загальноосвітніх навчальних закладів, під час викладання уроків всесвітньої історії, створенні навчальної літератури або дидактичних матеріалів, у завданнях, інтерактивних вправах та навчальних кейсах. Дослідження сприятиме розвитку критичного мислення та аналітичних навичок учнів, побудові глобальних стратегій для аналізу глобальних світових моделей, розумінню сучасної геополітики.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки кваліфікаційної роботи викладені та обговорені на:

1) I Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми історичної науки та освіти у дослідженнях молодих науковців» (19 квітня 2024 р., м. Тернопіль), тези подані до друку для публікації у збірнику матеріалів [1].

2) II Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми історичної науки та освіти у дослідженнях молодих науковців» (10 квітня 2025 р., м. Тернопіль), тези подані до друку для публікації у збірнику матеріалів [2].

3) III Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми історичної науки та освіти у дослідженнях молодих науковців» (5 травня 2026 р., м. Тернопіль), тези подані до друку для публікації у збірнику матеріалів [3].

Структура та обсяг роботи. Бакалаврська робота складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (88 одиниць) та 1 додатка. Загальний обсяг роботи складає 70 аркушів, з них – основного тексту – 59 .

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукового дослідження проблеми

Дипломатичне становище Тайваню у XXI ст. є однією з найактуальніших тем у сучасній міжнародній геополітиці. За останні двадцять років з'явилося багато наукових робіт, аналітичних звітів, урядових документів і медіа-матеріалів, які розглядають Тайвань як особливого учасника міжнародних відносин із високим рівнем економічної інтеграції, але обмеженим політичним і дипломатичним визнанням.

Історіографію проблеми, на нашу думку, доцільно поділити на праці зарубіжних та українських дослідників. У межах цих груп тема досліджується за проблемно-тематичним принципом.

Сучасна історіографія дипломатичної політики Тайваню в азійському та безпековому напрямі зосереджена на аналізі тиску КНР, економічних ризиків і оборонної стратегії острова. Джеймс Помфрет і Їмоу Лі [15] досліджують політику Пекіна щодо можливого возз'єднання як довгострокову стратегію, що супроводжується дипломатичним і військово-політичним тиском і впливає на зовнішню політику Тайваню. У розслідуванні авторів Washington Post (Далтон Беннет, Мері Ільюшина, Лілі Куо, Пей-Лінь Ву) [74] звертається увага на парадокс, що Тайвань є важливим технологічним партнером Заходу, але його продукція може опосередковано потрапляти до військових структур країн під санкціями, що ускладнює його дипломатичний імідж. Шан-су Ву аналізує концепцію асиметричної оборони Тайваню як основу його безпекової та дипломатичної стратегії [76].

Аналітичні матеріали дослідників Council on Foreign Relations [33; 71] зосереджені на міжнародній ізоляції Тайваню, особливо у ВООЗ. У цих дослідженнях Ю-Цзе Чен [71] стверджує, що виключення Тайваню з міжнародних організацій створює ризики для глобального управління кризами, оскільки країна має розвинену медичну та технологічну інфраструктуру. CFR

також зазначає, що політизація міжнародних організацій КНР знижує ефективність глобальної координації, особливо у сферах охорони здоров'я та безпеки.

Українські дослідники та аналітики, зокрема Олена Кузьмич [14], Сергій Зінченко [5], Богдан Голянич [30] і О. Шевчук [62], розглядають Тайвань у контексті глобальних змін у міжнародній системі, спричинених конкуренцією США та КНР і впливом російсько-української війни. Ярослава Денькович описує дипломатичні зусилля КНР щодо ліквідації залишків офіційного міжнародного визнання Тайваню [26]. Іванна Гончар дослідила китайські військові навчання навколо Тайваню, як приклад того, що КНР готується до військового сценарію захоплення демократичної острівної держави [16]. Навчальні й узагальнюючі матеріали Гісема та Одерія [87; 88] використано для формування загального розуміння місця теми у освітньому процесі України.

Вагомий внесок у вивчення дипломатичної політики Тайваню у ХХІ ст. здійснили представники західної історіографії та провідних аналітичних центрів. Серед науковців, чії роботи мають особливе значення, можна виокремити Джона Ф. Коппера, Дженса Дамма, Даніела Воркмана, Конрада Вольфенштайна, Кевіна Поннія, Ізабель Гілтон, Матея Сімальціка та Джона Калвера. У працях зазначених дослідників розглядається широкий спектр питань, що стосуються міжнародно-правового статусу Тайваню, специфіки його дипломатичної активності, впливу політики «одного Китаю», проблем із міжнародним визнанням, а також ролі стратегічних партнерств, економічної дипломатії та викликів у сфері безпеки в контексті сучасних міжнародних відносин.

Історіографія дипломатичної політики Тайваню у ХХІ ст. охоплює й низку міждисциплінарних праць, які поєднують підходи політології, міжнародних відносин та економіки. Дослідники зосереджують увагу на міжнародно-правовому статусі Тайваню, його неформальній дипломатії та ролі в Індотихоокеанській системі безпеки. У межах цієї теми автори поділяються на тих, хто вважає Тайвань державою з обмеженим визнанням, і тих, хто бачить його

частиною політики «одного Китаю», що призводить до різних підходів під час аналізу дипломатичної діяльності острова.

Важливою працею для аналізу статусу Тайваню є дослідження Джона Ф. Коппера [5]. У монографії він розглядає Тайвань як політичну систему з усіма ознаками державності через наявність стабільних інститутів, демократичних процедур та ефективної адміністрації, але без формального міжнародного визнання.

Матеріали дослідників BBC [7; 25; 35; 56; 68] широко висвітлюють історико-політичний контекст тайванського питання, зокрема розрив після громадянської війни в Китаї та появу двох політичних центрів. У роботах BBC і зокрема, Кевіна Поняха [25] підкреслюється еволюція концепції «одного Китаю» та її використання КР у міжнародній дипломатії.

У працях Дженса Дамма [13] розглядається демократична трансформація Тайваню та її вплив на зовнішню політику. Автор аналізує перехід від авторитарної до демократичної системи як головний чинник формування сучасної дипломатичної ідентичності Тайваню.

Економічний аспект дипломатії Тайваню розглядають Даніел Воркман [9] і Конрад Вольфенштайн [10]. Воркман аналізує зовнішню торгівлю Тайваню та показує його сильну залежність від глобальних ринків, особливо КНР, США та країн Східної Азії. Вольфенштайн вводить поняття «парадоксу взаємозалежності», коли економічна інтеграція з Китаєм поєднується з політичним конфліктом і дипломатичним протистоянням. Обидва автори підкреслюють, що економіка є інструментом «м'якої сили» Тайваню, що частково компенсує обмежене дипломатичне визнання країни.

Питання міжнародного визнання та втрати дипломатичних союзників розглядаються у матеріалах Associated Press [21] і дослідженнях Кевіна Поннія [25]. Автори описують, як кількість країн, що визнають Тайвань, зменшується через активну дипломатичну стратегію КНР, яка використовує економічний тиск і політичні стимули. Дані наукові дослідження найкраще описують неофіційну

дипломатію маленької острівної держави, завдяки якій вона може просувати свої національні інтереси.

У міжнародно-правовому аспекті важливими є дослідження Ізабель Гілтон [24], яка аналізує наслідки резолюції Генеральної Асамблеї ООН 2758 для статусу Тайваню. Вона підкреслює, що ця резолюція фактично виключила Тайвань із системи ООН, закріпивши представництво КНР як «Китаю», що призвело до тривалої інституційної ізоляції Тайбея. Гілтон також звертає увагу на правову неоднозначність цього рішення, яке досі викликає дискусії щодо участі Тайваню в міжнародних організаціях. Європейський аспект проблеми розглядається у дослідженнях Матея Сімальціка [46]. Автор зазначає, що, незважаючи на відсутність офіційного дипломатичного визнання, Європа фактично розширює співпрацю з Тайванем, яка зменшує політичні ризики конфлікту з Китаєм, але водночас посилює міжнародну суб'єктність Тайваню.

Безпековий аспект дипломатії Тайваню аналізується у праці Джона Калвера [86]. Це дослідження пов'язує дипломатичну активність Тайваню з ескалацією військових планів КНР, зокрема сценаріями до 2027 р. Дослідники відзначають, що дипломатичні союзи Тайваню все більше інтегруються в систему оборонного стримування, де головну роль відіграють США та країни Індо-Тихоокеанського регіону.

Хоча існує багато наукових, аналітичних і урядових досліджень, питання дипломатичного статусу Тайваню у XXI ст. залишається недостатньо вивченим як у теорії, так і на практиці. Сучасні роботи переважно описують вже сформовані тенденції зростання геополітичного протистояння між КНР і США, посилення неформальної міжнародної взаємодії Тайваню та її поступову інтеграцію у світові економічні й безпекові мережі. Потрібні подальші дослідження впливу глобальних криз і воєнних конфліктів на нові підходи до тайванського питання, а також оцінка змін у міжнародному сприйнятті Тайваню як політичного й економічного суб'єкта.

1.2. Джерельна база

Для всебічного вивчення дипломатичної політики Тайваню у XXI ст., як того вимагає історична наука, важливо використовувати різноманітні джерела. Джерельну базу цього дослідження можна поділити на основні групи: – офіційні документи та урядові матеріали; – міжнародно-правові акти; – статистичні й аналітичні матеріали; – публікації міжнародних організацій і дослідницьких центрів; – матеріали періодичної преси та інформаційних агентств.

До першої групи вважаємо доцільним віднести офіційні документи та матеріали державних установ Тайваню, США, країн ЄС і міжнародних організацій. Особливо важливі урядові ресурси Тайваню, такі як документи вищого органу влади на Тайвані із офіційною назвою Виконавчий Юань [20], «Ministry of Foreign Affairs» [41; 42; 53; 80] та матеріали, опубліковані у «Taiwan Today» [53; 57]. Ці джерела загалом допомагають дослідити офіційну позицію Тайваню у зовнішній політиці, дипломатичної активності, участі у міжнародних організаціях і розвитку неформальних зв'язків з іншими країнами. Для аналізу міжнародного статусу Тайваню також важливі документи Європарламенту [43], Всесвітньої організації охорони здоров'я [51], Конгресу США [67] та матеріали, пов'язані з діяльністю міжнародних організацій і безпекових структур.

Окрему групу складають міжнародно-правові документи та матеріали, що стосуються правового статусу Тайваню і політики «одного Китаю». Особливо цінними є матеріали щодо резолюції Генеральної Асамблеї ООН №2758 [18] і документи, пов'язані із законом КНР «Закон проти сецесії 2005 р.» [65]. Аналіз цих джерел допомагає визначити міжнародно-правові аспекти дипломатичної ізоляції Тайваню та особливості його участі у світовій політиці. Також важливі документи щодо участі Тайваню у міжнародних економічних структурах, зокрема у Світовій організації торгівлі [51; 52].

Ще одна група джерел – це статистичні, економічні та аналітичні матеріали міжнародних дослідницьких центрів і платформ. Серед них важливі матеріали «Pew Research Center» [11], «Council on Foreign Relations» [33; 71], «Australian Strategic Policy Institute» [61], «Open Development Cambodia» [49], а також

економічні дослідження про зовнішню торгівлю та роль Тайваню на світовому ринку напівпровідників [9; 44; 50; 82]. Ці джерела допомагають дослідити економічний потенціал Тайваню, його місце у глобальних виробничих ланцюгах і значення технологічного сектору для міжнародного впливу країни.

Важливою частиною джерельної бази є матеріали аналітичних центрів і безпекових платформ, які стосуються міжнародної безпеки та військово-політичного протистояння навколо Тайваню. Серед них варто виділити матеріали «NATO Association of Canada» [32], «Jamestown Foundation» [45], «Global Taiwan Institute» [60], «Journal of Strategic Security» [76], а також аналітичні публікації про асиметричну оборону Тайваню та військову модернізацію КНР [33; 76; 84; 86]. Ці джерела допомагають проаналізувати місце Тайваню в системі безпеки Індो-Тихоокеанського регіону та оцінити ризики можливого військового конфлікту.

Вагому частину джерел складають матеріали періодичної преси, міжнародних інформаційних агентств і новинних платформ. У дослідженні використано матеріали «BBC» [7; 25; 35; 56; 68], «Reuters» [12; 15; 37; 40; 54; 66; 81], «Associated Press» [21], «The Washington Post» [22; 74], «Al Jazeera» [23], «CNBC» [27], «Радіо Свобода» [63; 79], «The Epoch Times» [77], «Taiwan News» [78] та інших медіа-ресурсів. Ці джерела дають змогу відстежувати розвиток ситуації навколо Тайваню в реальному часі, аналізувати міжнародну реакцію на дії КНР і оцінювати вплив тайванського питання на міжнародні відносини. Окремо варто згадати українські інформаційні та аналітичні ресурси, присвячені тайванському питанню та його впливу на сучасну міжнародну політику. У дослідженні використано матеріали українських медіа та аналітичних платформ [5; 14; 16; 26; 36; 38; 62; 69; 72; 73; 85]. Їх аналіз допомагає визначити особливості сприйняття тайванської проблематики в українському інформаційному просторі та провести паралелі між ситуацією навколо Тайваню і російсько-українською війною.

Отже, джерельна база дослідження є достатньо репрезентативною для комплексного аналізу дипломатичної політики Тайваню у XXI ст. Поєднання

офіційних документів, міжнародно-правових актів, статистичних матеріалів, аналітичних досліджень і періодичної преси дає змогу всебічно дослідити міжнародний статус Тайваню, особливості його зовнішньої політики та роль у сучасній системі міжнародних відносин.

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНА ІЗОЛЯЦІЯ ТАЙВАНЮ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

2.1. Геополітичне становище Тайваню в системі міжнародних відносин ХХІ ст.

З початком ХХІ ст. Республіка Китай опинилася під тиском складних та суперечливих геополітичних змін, що сформувалися завдяки глобалізації. Система міжнародних відносин поступово відходила від принципів, закладених у наслідок Другої світової війни. Світові центри впливу знову почали поступово повертатися до силових методів вирішення своїх зовнішньополітичних питань, а міжнародне право все частіше порушувалося, вказуючи на те, що для «еліти» світу ця модель вже не підходила з тих чи інших причин. Для Тайваню період з 2000 р. характеризується фактичним невизнанням світовою спільнотою країни у поєднанні із великою стратегічною значущістю, що робить проблематику дослідження цікавою та унікальною.

Доленосним моментом для Тайбея стали президентські вибори 2000 р., де переміг кандидат від Демократичної прогресивної партії Чень Шуйбянь [4]. Для розуміння контексту, Тайвань 1949-1987 рр. це жорстока диктатура Гоміньдану, яка чинила терор проти мирного населення і виправдовувала це загрозою з боку Китайської Народної Республіки. Лише у 1987 р. було скасовано воєнний стан, а також дозволено створювати опозиційні до влади партії, медіа, організації. Тоді й зароджується прозахідна партія ДПП, яка тримає лідерство включно до меж хронологічних рамок дослідження. Переконлива перемога Чень Шуйбяня означала остаточний кінець багаторічному пануванню Гоміньдану та повну зміну внутрішньої та зовнішньої політики курсу острова [5].

Якщо раніше Республіка Китай дотримувалася політики «Дві системи – одна країна», то після 2000 р. дедалі частішають ідеї повної окремості Тайваню від Китаю, наголос на тайванській ідентичності, а також на суверенітеті острова. Такі кардинальні зміни позиції не могли не вплинути на сприйняття Тайваню з боку ключових світових геополітичних гравців, зокрема на КНР [5-6].

На нашу думку, визначальним у геополітичному становищі Тайваню є трикутник відносин «КНР – США – Держави Східної Азії». Із початком ХХІ ст. Тайванська протока остаточно стала однією з найчутливіших для міжнародної безпеки точок у світі. Це пов'язано із тим, що з одного боку, Китайська Народна Республіка бачить Тайвань лише як відокремлене сепаратистське утворення, яке треба знищити задля відновлення суверенітету Китаю і, звісно, історичної справедливості. З іншого боку, для США маленький Китай є сильним засобом стримування більшого материкового. Тобто Тайвань для двох найсильніших держав світу є стратегічно важливою точкою, проте погляди прямо протилежні: одні бажають знищити країну, а інші – зміцнити [6].

Сполучені Штати Америки утримували позиції світового лідера із беззаперечним авторитетом після розпаду Радянського Союзу. У зв'язку із цим зовнішньополітична ситуація була сприятливою для Тайваню, проте після 2000 р. із швидкими темпами почалося економічне та військове зростання потуги КНР, що в результаті змінить баланс сил у регіоні. Такий стан речей сприяв тому, що Тайвань із внутрішньої проблеми Китаю, перетворився на міжнародне питання, що зачіпає інтереси провідних країн світу. З цього часу «Тайванське питання» гостро стоятиме на порядку денному у протистоянні між демократією а авторитаризмом [6-7].

Значним аспектом при вивченні становища Тайваню на світовій арені є міжнародно-правовий статус країни. Країна беззаперечно має всі ознаки держави – населення, територія, уряд, відносини з іншими державами, але при цьому країна є визнаною більшістю держав світу як частина КНР, не входить до більшості міжнародних організацій, а число країн, що визнають Тайвань головним Китаєм постійно скорочується і станом на 2024 р. становить 12 країн, що посилює міжнародну ізоляцію. Водночас Тайвань дотепер зберігає роботу багатьох неофіційних представництв, які де-факто замінили звичні посольства, це допомагає країні просувати свою повістку на весь світ [5; 7; 8, с. 70-71].

Економічний фактор теж відіграє важливу роль у з'ясуванні політичної значущості Республіки Китай. На початку ХХІ ст. країна змогла затвердитися як

центр виробництва високотехнологічної промисловості. Потужне значення має сектор напівпровідників, у якому Тайвань зберігає провідні позиції на глобальному ринку. Це надало геополітичної ваги для Тайваню, оскільки жодна провідна держава світу не бажає, аби її суперниці здобули контроль над сучасними технологіями. Таким чином, мирне небо над Тайванем стало не лише регіональним, а й світовим питанням економічної безпеки [6; 9].

Важливим і водночас парадоксальним моментом є те, що за всі окреслені дослідженням хронологічні межі, саме КНР є ключовим економічним партнером для Тайваню і ця тенденція не просто не зникає, а навпаки посилюється всупереч прямо протилежним заявам тайванських урядовців. У 2024 р. експорт Тайваню до КНР склав майже 100 млрд. доларів США, що становить понад 20 % від усього експорту [9]. Якщо ж говорити про двосторонню торгівлю то вона склала понад 205 млрд. доларів США [10]. Крім того тайванські інвестиції суттєво допомогли економіці материкового Китаю. Такий стан речей потрібно розглянути всебічно. По-перше, така взаємозалежність формує засіб стримування, що однозначно грає на руку Тайваню, оскільки ескалація конфлікту буде не вигідна для КНР, бо спричинить серйозні економічні наслідки. По-друге, підвищується вразливість Тайбея з боку Пекіна, оскільки останній отримує механізми економічного тиску, що породжують нестабільність на глобальному ринку, а особливо на Тайвань [9-10].

Окремо варто приділити увагу і внутрішньополітичному, тобто Тайванському, баченню себе на політичній та культурній карті світу. Уже в XX ст. попри принцип Гоміндану про єдиний Китай, серед населення Тайваню зароджується ідея формування окремої національної ідентичності. Вже на початку XXI ст. цей процес різко прискорився. Згідно даних американського дослідницького центру за 16 січня 2024 р. 67 % населення Тайваню вважають себе тільки тайванцями, 28% вважають себе і тайванцями, і китайцями, і лише 3 % китайцями. Такі соціологічні дослідження свідчать про те, що на Тайвані популярна ідея незалежності, не лише як внутрішньої самоідентичності, а й як і в тому числі зовнішньополітичної складової. Та рух за відокремлення Тайваню

як окремої держави не підтримує жодна ключова країна світу, особливо США і Китай, що й блокує можливість країні реалізувати свої амбіції [11-12].

Із падінням диктатури Гоміньдану і утвердженням влади ДПП у геополітичному вимірі Тайвань почав себе позиціонувати як «форпост демократії» у Східній Азії. Міжнародний імідж Тайваню складається із демократичного режиму, свободи слова, поваги до прав людини. Натомість КНР – диктатура, що породжує зустріч двох взаємовиключних світів, які змагаються за розуми своїх громадян. Що цікаво, на відміну від бідної росії, яка доводить своєму населенню, що демократія веде до ще гіршої бідності і тому веде з 2014 р. війну проти демократичної України, Тайвань та КНР обрали зовсім іншу тактику, вони намагаються довести, що їхні режими ефективні на прикладі економічної успішності та високої якості життя [6; 13].

Отже, у перші роки ХХІ ст. геополітичне становище Тайваню сформувалося під впливом кількох чинників: зростання ваги Китайської Народної Республіки, інтересів США у регіоні, глобалізації економіки, тайванської самоідентичності, а також правового статусу країни. Тайвань став ключовою точкою суперечок між найбільшими ядерними державами світу, а роль країни лише продовжуватиме зростати. Острів вступив у нову фазу протистояння із Китаєм, що стала каталізатором у майбутньому, де буде ще більш напружена боротьба Тайваню за своє місце на карті планети.

2.2 Політика КНР щодо Тайваню в умовах глобалізації

Беззаперечно найбільшою загрозою для незалежності Тайваню є країна, яка вважає острів своєю законною частиною – Китайська Народна Республіка. В історії світу ми бачили безліч імперських прагнень тих чи інших держав. Вони найчастіше намагалися реалізувати свої амбіції військовою силою. Світовий порядок після Другої світової мав на меті запобігти війнам, тому й окреслили найважливіші для нас поняття «агресія», «окупація» та «анексія». Військові конфлікти були, в тому числі і на Тайвані в 50-х роках ХХ ст. [9], але їх ефективність та стратегічна значущість дедалі зменшувалася, а то й ще гірше на

прикладі війни, розв'язаної СРСР в Афганістані можна простежити, що силові методи можуть призвести до розгрому агресора, навіть за умови, що останній статистично має абсолютну перевагу. Тому в сучасному світі виникла нова стратегія – гібридна війна.

Ситуація навколо Тайваню унікальна зі своєї правової точки зору. Країна є офіційно визнана абсолютною більшістю країн як територія Китаю, а тому остання має повне право претендувати на цю територію, а оскільки військовим чином, принаймні в перші 15 років XXI ст., завоювати Тайвань не вийде через гарантії США, то й залишається використовувати саме гібридні методи реалізації своїх планів: дезінформація, пропаганда, кібератаки, економічний тиск... [6].

Материковий Китай найкраще цю стратегію реалізовує через ключовий принцип «Одного Китаю», який спрямовується, як помилково вважається, не на внутрішню аудиторію, а на іноземні країни, для Китаю це фундаментальна норма міжнародних відносин. В умовах глобалізації питання навколо острова виходить за рамки двосторонніх відносин між КНР та РК, що переносить суперечку із регіонального рівня на важливий чинник світової геополітики [6; 14].

Як уже раніше було сказано, офіційна позиція Китайської Народної Республіки базується на твердженні, що Республіка Китай є невід'ємною частиною першої, а тому на міжнародному рівні Китай трактує будь-які форми взаємодії з островом, які пов'язані із визнанням його незалежності, Китай трактує як порушення своєї територіальної цілісності та свого суверенітету, а також розцінює як втручання у внутрішні справи. Такий принцип керівна комуністична партія реалізує через заяви своїх чиновників. Прикладом цього слугує заява Прем'єр-Міністра Китаю Лі Цян, який виступив у березні 2025 р. на сесії Всекитайських зборів народних представників, де озвучив що офіційний Пекін буде просувати процес возз'єднання із Тайванем, а також КНР буде протидіяти будь-яким формам зовнішнього «втручання» у цей процес. Показовим є те, що він також назвав тайванців співвітчизниками, з якими буде вестися діалог, задля відродження «китайської нації» [15].

Наступною важливою характерною рисою політики КНР, яка впливає із попередньої, є подання прихильності до мирного вирішення «Тайванського питання». Цей принцип радше декларативний, оскільки Китай при цьому офіційно ніколи не відмовлявся від військового сценарію. Навпаки країна демонстративно показує готовність до застосування зброї, заявляючи, що це буде необхідно у випадку «непереборних обставин», таких як, проголошення незалежності Тайваню, або ж пряме втручання іноземних держав у справи на острові. Таке положення це не просто думка, воно зафіксоване у Білій книзі Держради КНР, де наголошується, що використання немирних методів буде відповіддю на «сепаратистські» дії Тайваню і що такі методи не будуть використанні проти населення Тайваню [16-17].

Важливе місце у наративах КНР займає історична аргументація приналежності Тайваню до Китаю. Уже згадана Біла книга стверджує, що приналежність острова Пекіну є очевидним історичним та юридичним фактом, який ніким і за жодних обставин не може бути оскаржений. У контексті цього Комуністичний Китай вдало використовує і правовий сектор [14]. Пекін постійно посиляється на резолюції ООН, зокрема на Резолюцію №2758 Генеральної асамблеї ООН, що носить дослівну назву: «Відновлення законних прав Китайської Народної Республіки в Організації Об'єднаних Націй». Пекін трактує її як міжнародно-правове підтвердження принципу «Одного Китаю». Це важлива подія, яку ми дослідимо згодом, зараз нам важливо лише те, що дана резолюція не має чітких положень про те, що Тайвань має бути повернена Китаю. На цьому часто наголошують іноземні держави, але такий сценарій китайська сторона завжди категорично відкидає, як і будь-які інші інтерпретації даної резолюції, стверджуючи, що це всього лише спроби перекручування міжнародного права, з метою надати легітимність тайванському прагненню до юридичної незалежності [6; 18].

Така інтерпретація викликає спротив Тайбея та його союзників та міжнародних партнерів. Тайванські лідери, почасти від провладної Демократичної Прогресивної Партії, постійно наголошують, що дана резолюція

це просто вигнання Тайваню з ООН, але вона не визначає остаточний політичний статус країни. Дану пропозицію публічно підтримав Державний департамент США, а також Американський інститут, що діє на Тайвані. Вони заявили, що Пекін помиляється у своїх висловлюваннях і що резолюція 2758 ГА ООН не визначає політичний статус Республіки Китай. Прозахідні аналітики таку риторику КНР називають ширшою стратегією правової війни яку комуністи використовують задля політичної влади на міжнародній арені [17; 19].

Для Тайваню існує тенденція до втрати визнання з боку тих небагатьох держав, які все ще підтримували країну. Прикладом цього є розрив дипломатичних відносин із Сан-Томе у 2016 р., із Панамою у 2017 р., із Буркіна-Фасо, Домініканською Республікою у 2018 р., із Соломоновими островами та Кірибаті у 2019 р., із Нікарагуа у 2021 р., із Гондурасом у 2023 р., а також із тихоокеанською острівною країною Науру, що багато десятиліть визнавала Тайвань, проте уже в січні 2024 р. Науру визнала КНР, що звісно є ударом по і так слабкому дипломатичному статусу Тайваню. Цікаво розглянути причини таких дій. Уряд Науру такі свої дії пояснює як перехід до ефективної китайської моделі «Одного Китаю» і що визнання КНР є першим важливим кроком для розвитку країни. Загалом, ці кроки значно скоротили кількість офіційних союзників Тайваню до 12-ти, про що ми уже зазначали раніше. З цього можна зробити простий висновок, що політика Китаю ефективно працює і поступово досягає своєї мети – повної політичної Ізоляції Тайваню [6; 20].

Пекін заявив, що дії Науру свідчать про неминучість принципу Одного Китаю, що такі дії відображають тенденції світової думки на користь КНР. Зі свого боку тайванська сторона, назвала таке рішення тихоокеанської острівної країни політично вмотивованою, оскільки там відбувалися вибори президента, у які активно втручалася КНР [21].

Окрім дипломатичного тиску КНР активно застосовує військову силу як засіб залякування. В період між 2000-2022 рр. Китай активно озброювався, а вже після повномасштабного вторгнення росії на територію України Китай зрозумів, що світовий устрій після другої світової остаточно знищено і знову повертається

порядок у якому силу мають «кулаки». У 2024–2025 рр. Китай проводив масштабні військові навчання навколо Тайваню. Китай використовував усе: сухопутні, морські, повітряні та ракетні сили. За підрахунками тайванських аналітиків, такі тренування це вже навіть не про залякування чи прагнення показати свою міць, а про відпрацювання різних сценаріїв морської блокади Тайваню і повномасштабного вторгнення на острів. Неназваний експерт Інституту досліджень національної оборони та безпеки у столиці Тайваню охарактеризував такі навчання, як «операцію з підготовки до вторгнення». Такий стан речей значно посилює увагу до регіону, в якому теж може виникнути точка кипіння у світі у майбутньому [22-23].

Риторика КНР також еволюціонувала. Медіа та державні структури Китаю, почали масово використовувати персоналізовані агресивні формулювання щодо Тайванських лідерів. Президента Тайваню Лай Чін-де неодноразово обзивали «паразитом» та піддавали жорсткій критиці. Тобто Китай уже вийшов на фінальний рівень зневаги до опонента, що точно не сприяє дипломатичним зусиллям Китаю щодо мирного возз'єднання із Тайванем. Таким чином Китай міняє стратегію осилуючи її інформаційно-психологічним тиском [22].

Таким чином, стратегія КНР щодо Китайської Республіки в умовах глобалізації є динамічною та насиченою. Вона ґрунтується на ключовому принципі «Один Китай», що зосереджується на дипломатичну ізоляцію Тайваню, на економічний та інформаційний тиск, тиск через військові навчання, а також прагненні на основі правової аргументації довести легітимність і правильність своїх дій як всередині Китаю так і ззовні в усьому світі.

2.3. Дипломатичні втрати та обмеження міжнародного визнання Тайваню

На початку нового тисячоліття Китайський Тайбей зіткнувся із поглибленням міжнародної дипломатичної ізоляції, що в свою чергу призвело до складного геополітичного становища. Відомо, що країна має всі елементи держави, але попри це вона залишається суб'єктом міжнародних відносин з максимально обмеженим рівнем міжнародного визнання. Основним фактором цього є системна політика КНР, яку ми уже з'ясували вище.

Для розуміння контексту після Другої світової влада Гоміндану вийшла як переможець із цієї війни. Це гарантувало країні керівне місце в новоствореній Організації Об'єднаних Націй. Проте уже в 1949 р., Гоміндан зазнала поразки у громадянській війні із комуністами і була викинута на Тайвань, а також на ще кілька інших маленьких островів. Республіка Китай втратила усю свою материкову територію, але зберегла керівне місце у світовій міжнародній ООН. Проте ці привілеї трималися лише за рахунок американських інтересів і вже у 1971 р. США стало вигідно посварити між собою дві найбільші комуністичні країни – КНР та СРСР. Для цього американський президент Ніксон підтримує Резолюцію 2758 Генеральної Асамблеї ООН, яка відібрала у Тайваню представництво в організації і натомість передала повноваження Китайській Народній Республіці. З цього моменту почалася серія розривів офіційних дипломатичних відносин із Тайбеєм на користь Пекіна і з настанням нового століття, ця тенденція збереглася [6; 24].

Після 2000 р. позиції Тайваню на геополітичній карті світу зазнали серйозних втрат. Якщо ще у кінці XX ст. держава підтримувала офіційну дипломатію з понад 30 державами, то вже у подальші десятиліття ця кількість буде неухильно скорочуватися. Насправді для Тайваню ці втрати радше символічні ніж катастрофічні, оскільки серед тих 30 держав більшість – це невеликі країни Карибського моря та Тихоокеанського регіону. Уже до 2024 р. кількість таких держав скоротилася до 12, що на даний момент є історичним мінімумом для Китайської Республіки [6; 20].

Причиною такого процесу є дипломатична конкуренція між Пекіном і Тайбеєм. Саме Китайська Народна Республіка використовувала всі свої дипломатичні та інші ресурси, зокрема: економічні, фінансові, та політичні важелі впливу. Пекін буквально «купував» останніх союзниць Тайваню, пропонуючи їм інвестиції, фінансову допомогу, кредити на хороших умовах, а також надати китайський ринок для цих країн.

Важливим прикладом такої політики є Коста-Рика, яка за кошти КНР збудувала собі новий стадіон і розірвала дипломатичні зв'язки з Тайбеєм. Це налякало тайванське населення, яке на виборах у 2008 р. повернуло до влади Гоміндан, що підтримував політику «Одного Китаю». До 2016 р. КНР фактично оголосив дипломатичне перемир'я з Тайванем [25].

Завершують таке неофіційне дипломатичне перемир'я показові події, що одна за одною трапилися після приходу президентки Цай Інвень на Тайвані у 2016 р. Лідерка на відміну від своїх попередніх колег зайняла гострішу позицію щодо політики «Одного Китаю». КНР не могла змиритися із даною тенденцією і почала нову фазу дипломатичної війни з Тайванем. Уже згадані нами країни такі як Сальвадор, Кірибаті, Нікарагуа, Науру, Гондурас, Домініканська Республіка розірвали дипломатичні відносини за цікавих обставин. Нікарагуа зробила такий крок у 2021 р. за тиждень до організованого Вашингтоном саміту з питань демократії, на який не запросили Пекін. В даному випадку, на нашу думку, спостерігається чіткий символізм дій, таку думку висловим МЗС Тайваню Джозеф Ву [6; 26; 27].

Важливо зазначити, що Тайвань теж займається такою ж політикою, тобто намагається зберегти дипломатичні відносини з країнами, які визнають Тайбей грошима. Цікавим стали події, що розгорнулися навколо маленького острова Сент-Люсія, в Карибському басейні. У 1997 р. країна офіційно визнала КНР, проте це тривало лише до 2007 р.. КНР купила країну за свої великі інфраструктурні проекти, проте у 2007 р. до влади на Сент-Люсія прийшов Комптон, який відразу ж почав співпрацю з Тайванем. За гроші Тайбея було збудовано національний тенісний корт на острові Сент-Люсія. Після цього, влада

маленького острова визнала Тайвань і розірвала дипломатичні зв'язки із КНР. Такою ж нестабільною була ситуація і в інших країнах як-от Ліберія чи Гамбія, що також в різні періоди визнавали то Тайвань то КНР [25].

Обмеження міжнародного визнання Тайваню стали особливо відчутними у тих структурах, що протидіють глобальним викликам для людства. Для прикладу варто навести Всесвітню організацію охорони здоров'я, до якої Тайвань не має повного доступу як інші визнані країни. Це однозначно б'є до можливостям країни навіть попри те, що країна непогано впоралася із пандемією COVID-19 та має одну з найсучасніших систем охорони здоров'я у світі. Такі ж обмеження є і щодо клімату, міжнародного розвитку, безпеки мореплавства, цивільної авіації [28].

Та попри невтішний стан речей, є інша сторона міжнародного становища Тайваню. Практично невизнана країна має розгалужену систему міжнародних зав'язків з більшістю країн світу. В першу чергу це мережа економічної співпраці із країнами, в тому числі з Китаєм – найбільшим торгівельним партнером Тайваню. Крім того Тайвань просуває міжпарламентські контакти з різними країнами. З незалежною Україною Тайвань розвиває співпрацю у сфері авіабудування, а з моменту повномасштабного російського вторгнення у Лютому 2022 р., Україна розширила мережу діалогу із Тайванем. У 2022 р. МЗС Тайваню Джозеф Ву провів онлайн-зустріч із мером Києва Кличком за результатами якої Тайвань передав Україні 3 млн. доларів США для медичних установ. Саме такими зв'язками і поширює свій вплив острівна країна, зберігаючи себе на повістці дня [9; 29].

Тому, дипломатичні втрати для Тайбея у XXI ст. є наслідком тиску з боку КНР, проте він поширюється не на Тайбей, а на іноземні країни що підтримують Тайвань. Скорочення кількості союзників та обмежений доступ до міжнародних структур та організацій помилково надають враження, що Тайвань завершує еру дипломатичного визнання, однак це Тайвань навчилася компенсувати за рахунок великої кількості неофіційних зв'язків, що дозволять країні знаходити альтернативні дипломатичні шляхи діалогу зі світом.

Таким чином, на початку ХХІ ст. становище Тайваню на мапі світу сформувалося у поєднанні офіційної невизнаності та високої стратегічної значущості. Маленькому острову вдалося опинитися в інтересах провідних держав світу і при цьому просувати свою власну повістку дня. Із внутрішнього тайванського питання перетворилося на глобальне зовнішнє, таке, що може призвести до кінця сучасного світу, а тому стало питанням не лише регіональної а й глобальної безпеки. Водночас Тайвань відчуває себе окремою державою і навіть нацією, а демократія та економічна вага країни надали додаткового геополітичного значення, яке взагалі не відповідає рівню формального визнання. Країна зберігає високий рівень суб'єктності на світовій арені, що зумовлює необхідність пошуку нових стратегій у дипломатії, які стануть предметом аналізу у наступному розділі дослідження.

РОЗДІЛ 3

ПОШУК СОЮЗНИКІВ ТА СУЧАСНІ ДИПЛОМАТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТАЙВАНЮ

3.1. Роль США та країн Індо-Тихоокеанського регіону у підтримці Тайваню

Світовий порядок денний і геополітика зазнали значних змін у останні роки, найповніше через пандемію COVID-19, перемогу Талібану в Афганістані та війну, що ведеться росією в Україні. Ці події справді фундаментально змінили відносини між країнами та норми, що вплигло до появи нових альянсів державами та нових загроз безпеці. Центри влади починають зміщуватися на схід від Атлантики, де вони продовжують розвиватися разом з багатьма іншими аспектами індо-тихоокеанської території, а також стають одним з основних центрів геополітичної конкуренції у світі.

Індійсько-тихоокеанський регіон, зокрема великі держави, такі як Китай, Індія та країни АСЕАН, які, з огляду на більшість населення світу та високий ВВП, а також важливе комерційне значення через наявність найважливіших торгових маршрутів та військової міці, починають вести світ. Зокрема, економічна та військова міць Китаю динамічно розширюється, цього разу чи то через ініціативу "Один пояс, один шлях", чи то через суттєве зростання економічної сили [30].

Ми вважаємо, що тепер, коли Китай становить серйозну небезпеку для регіону, індо-тихоокеанські держави, такі як США, Індія, Японія та Австралія, перейшли до посилення співпраці між собою, зокрема через чотиристоронній діалог з безпеки, що отримав назву QUAD. Діалог спочатку був створений лише як тимчасова організація для боротьби із наслідками цунамі 2004 р., з тих пір є ключовим елементом регіональної безпеки і має все ширший порядок денний. Зараз він вивчає такі теми як зміна клімату, різноманітні вакцини, технології, інфраструктура, кібербезпека та власне космос [31].

На нашу думку, геополітичне значення Тайваню в індо-тихоокеанському регіоні обумовлене розташуванням країни у регіоні між важливими морськими торговими шляхами та в безпосередньої близькості до материкового Китаю, Японії та Південно-Східної Азії. Тайвань є одним з головних регіональних союзників Америки і таким чином Тайбей за допомогою США створює баланс сил проти Китаю. Це стане особливо очевидним, коли ми дослідимо американський вплив в індо-тихоокеанському регіоні, особливо з огляду на те, що Сполучені Штати мають найбільшу присутність через військові бази тут [32].

Важливо розуміти, що в той же час, коли Китай стає все більш милітаризованою, промисловою та дипломатично потужною країною, особливо це проявляється в обох Східно-Китайському та Південно-Китайському морях, і далі посилює агресивні висловлювання щодо Тайваню, Японії, Австралії та Індії, перевага США в цьому регіоні значно зменшується. Зіткнувшись з цим китайським піднесенням, Америка створила і опублікувала у лютому 2022 р. індо-тихоокеанську стратегію (IPS). Програма включає "просування індо-тихоокеанського процвітання" та "зміцнення безпеки" з тісною економічною співпрацею та регіональним миром та стабільністю. По факту, це спроба американців відновити втрачений у регіоні вплив, проте, на нашу думку, із приходом Трампа, американський вплив у регіоні продовжує падати [33-34].

Також Сполучені Штати прагнуть створити так званий "Вільний і відкритий індо-тихоокеанський регіон" (FOIP) через поєднання поваги до суверенітету, незалежності держав, підзвітності, політики мирного вирішення спорів, вільної та чесної торгівлі, поваги до міжнародного права та належного управління. Що цікаво, це стосується в тому числі і щодо КНР, бо Америка поважає суверенітет країни і дотепер не визнає Тайвань окремою країною офіційно [35].

Ще одна деталь, яку важливо дослідити це військова присутність американського флоту найвірогідніше для стримування Китаю та демонстрації «кулаків», а також звісно захисту союзників і Тайваню зокрема в індо-тихоокеанському регіоні. Вона охоплює досить велику територію з близько 60%

американських військових підрозділів, розташованих у регіоні, що дозволяє штатам відносно швидко реагувати на будь-яку загрозу. Така концепція інтегрованого стримування була реалізована як об'єднані сили, що прагнуть усунути примус Китаю, а також зробити більш доступними стримуючі сили, які можуть бути використані. Загалом це можна назвати так: через примус (демонстрацією сили) США хочуть ліквідувати вплив абсолютно такого ж китайського примусу. Зі зростаючою військовою міццю Китаю та Росії, США проводять політику “Перевагу на морі”. Вони пріоритетно контролюють моря, налагодили можливість швидкого розміщення морських сил у регіоні, а також створили всі умови для швидкого реагування на потенційні загрози [33; 36].

Також варто зазначити, що США приділили значну увагу збільшенню двосторонніх та багатосторонніх партнерств, посиленню регіональних зв'язків, торгівлі та інвестицій, а також веденню переговорів з різними регіональними партнерами через так звану "Індо-тихоокеанську економічну рамку" для розробки нових торгових політик. Це означає поширення впливу Америки у цьому регіоні і прагнення останніх зменшити економічний та політичний вплив Пекіна [31; 37].

Ще важливішим є застосування США практики, відомої як “стратегічна неоднозначність” щодо Тайваню. Варто розуміти, що це означає відсутність абсолютних гарантій для прямої військової дії у разі конфлікту, і лише те, що вона готова сприяти обороноздатності Тайваню. Така стратегія вбиває двох зайців одним ударом, а саме має на меті стримувати агресію КНР та односторонні рухи незалежності Тайваню [38].

Через напруженість у Тайванській протоці та зростаючу кількість великих і частих вторгнень у повітряний простір Тайваню з боку Народно-визвольної армії Китаю, Сполучені Штати оголосили про новий великий пакет військових можливостей для Тайваню. На додаток до цієї пропозиції, висококласні зенітні та протикорабельні ракети, артилерія дальньої дії, протитанкові ракети, системи командування, контролю та зв'язку. Всі ці поставки доповнюють одна одну у військово-технічній співпраці між країнами і наголошують, що КНР варто

подумати перш ніж розпочинати бойові дії проти демократичного Китаю [36; 39].

Ще одним цікавим фактом є те, що Сполучені Штати не лише постачають Тайваню сировину, але й пропонують підтримку на дипломатичному рівні в усьому світі. У цьому контексті у вересні 2025 р. вдалося організувати зустріч між фактичним послом Тайваню Юєм та радниками з питань розвідки президента США Дональда Трампа, а також з членами президентської консультативної ради з розвідки. Це було сприйнято світом як очевидний прояв солідарності з Тайванем і подальший доказ того, що США готові допомагати острову політично та військово і надалі, попри сумніви у здатності Трампа справді захищати Тайвань у разі військової агресії КНР. Однак є й інша сторона таких кроків, яка провокує негативну реакцію з боку Китаю який демонструє, що військова та дипломатична співпраця між США і Тайванем є набагато складнішою та унікальною з точки зору регіональної безпеки і відповідно може спонукати КНР якнайшвидше розпочати військову інтервенцію [40].

Інші великі союзники в Індо-Тихоокеанському регіоні, включаючи Японію, Австралію та Індію, також відіграють, як ми вважаємо, важливу роль у формуванні ставлення до Тайваню. Китай розширює свій вплив у Східно-Китайському та Південно-Китайському морях і чинить більший тиск на Тайвань, ці держави відповідно стурбовані. Вони все більше готові підтримувати дії США, які допомагають зміцнити регіональну стабільність і стримувати Китай. Хоча безстрокова підтримка Тайваню значно варіюватиметься в різних країнах залежно від їхніх політичних та економічних мотивів, усі підтримують державу Тайвань і хочуть захистити статус-кво, свободу міжнародної торгівлі та міжнародне право. За таких обставин співпраця в багатосторонніх проектах, таких як QUAD, спільні військові навчання та обмін розвідданими, допомагають зміцнити союзницькі зв'язки щодо Тайваню та сприяють колективній реакції на потенційні китайські загрози [31].

Тайвань також відіграє роль у регіональному економічному розвитку для своїх сусідів і відкриває торговельні коридори з різними країнами, такими як

Японія та Південна Корея. Як зазначають дослідники, незважаючи на свою дипломатичну ізоляцію, Тайвань створив розгалужену неформальну мережу відносин з країнами по всьому регіону та світу, зокрема і у Європі про що ми поговоримо у наступному параграфі, що робить країну сильним міжнародним гравцем.

Отже, з огляду на зростання геополітичної напруженості в Індо-Тихоокеанському регіоні, роздуми про глобальну підтримку Тайваню чітко показують, що Тайвань, на нашу думку, сприяє балансуванню суперництва між США та Китаєм. Багато американської політики в цьому регіоні пов'язано з концепцією "інтегрованого стримування" регіону в цілому, і вона охоплює військову підтримку з боку інших країн, а також дипломатичну, економічну та іншу підтримку острова. Військова співпраця між США та Тайванем, наприклад, надання або ж навіть продаж Тайваню сучасної зброї, передових технологій та демонстрація політичної згоди, є речами, що сприяють зміцненню оборонних та дипломатичних можливостей Тайваню. Таке місце Тайваню в глобальній геополітиці також надає ще більший потенціал для розвитку маленької країни, але звісно разом з цим виникають додаткові безпекові виклики.

3.2. Неофіційна дипломатія та партнерство з державами Європи

Наступною важливою складовою нашого дослідження є неофіційна дипломатія Тайваню з європейськими країнами, що впливає на міжнародне визнання острова і залежить від динамічних відносин з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону,. Оскільки Тайвань формально не має де-факто окремого політичного статусу, він обрав шлях зміцнення відносин з європейськими країнами через неформальні засоби співпраці, щоб уникнути просунути Китаєм і США політики "одного Китаю" і відсутності офіційного дипломатичного визнання з боку більшості європейських урядів. Для розуміння, Тайвань офіційно серед європейських держав визнаний лише Ватиканом [41].

Важливо зазначити, що у цьому контексті світова спільнота зараз активно підтримує як право Тайваню на самовизначення, так і усвідомлення мотивів його окремого статусу, водночас сприяючи діалогу із материковим комуністичним Китаєм для запобігання ескалації і просування своїх власних економічних інтересів. На нашу думку, це визнається не лише як питання справедливості, але й повага до суверенітету Тайваню є потрібним елементом миру і безпеки в регіоні. Основним інструментом неофіційної дипломатії є діяльність різноманітних представництв, які не мають статусу посольств, але виконують подібну функцію [41].

Почнімо із того, що Тайвань створив багато так званих “Представницьких офісів Тайбею” за кордоном, а європейські держави в свою чергу відкрили офіси в Тайбеї. Представницькі офіси Тайбею є у багатьох європейських містах, зокрема у Берліні, Празі, Варшаві, Вільнюсі. Вони дозволяють створити не тільки дипломатичні контакти, але й практичну взаємодію, бо у Німеччині такі представники активно сприяють співпраці в галузях машинобудування та автомобільної промисловості, тоді як у Чехії вони допомагають розвивати науково-технічний обмін та екосистему різних стартапів. Водночас європейські офіси в Тайбеї надають консульські послуги для підтримки бізнесу та міжнародних відносин. Вони функціонують неформально як посольства [42].

Також співпраця з Європейським Союзом, одним з найбільших торгових партнерів острова, є особливо важливою. Прикладом є резолюція Європейського парламенту 2021 р. про нову стратегію ЄС для Тайваню, яка вперше в історії запропонувала почати готуватися до угоди про взаємні інвестиції. А в 2023 р. ЄС і Тайвань разом ініціювали регулярний діалог з торгівлі та інвестицій для обговорення питань ланцюга постачання надважливих напівпровідників, які стають більш актуальними через поточну глобальну ситуацію з дефіцитом мікročіпів, що використовуються практично для всієї сучасної техніки: від побутових речей до військового озброєння. TSMC, тайванська компанія, є ключовим постачальником у цих процесах, особливо інвестуючи в європейську

інфраструктуру напівпровідників, наприклад будівництво заводу в Німеччині [43].

У самій Європі активними партнерами для Тайваню стали Литва, Чехія, Польща та Німеччина. Одним з найзначніших випадків було відкриття "Представницького офісу Тайваню в Литві" під назвою "Тайванський", а не "Тайбейський" у 2021 р. У відповідь Тайвань створив свій інвестиційний фонд у розмірі 200 млн. доларів для підтримки литовської економіки і відкрив можливість для кредитів на 1 мільярд доларів для спільних проєктів у галузі біотехнологій та лазерної промисловості. КНР як взнала про таке найменування офісу відразу розпочала політичний та економічний тиск на Литву, проте підтримка з боку ЄС дозволила Литві мінімізувати наслідки китайських маніпуляцій [44-46].

Чехія також надала значну підтримку, коли у 2020 р. президент Сенату Мілош Вистрчіл здійснив історичний візит до Тайваню і заявив: "Я тайванець", що стало важливим політичним сигналом для КНР. У 2023–2024 рр. Чехія і Тайвань підписали низку угод у галузях кібербезпеки, штучного інтелекту та медичних технологій. Польща співпрацює з Тайванем майже виключно в науковому плані. Варто знати, що програми такого роду реалізуються у співпраці між польськими університетами та тайванськими дослідницькими центрами, а також інвестиційні проєкти в галузі електроніки [46].

Німеччина як головна економіка Європи концентрує увагу на високих технологіях, тому співпраця з Тайванем у галузі мікročіпів була особливо важливою в ХХІ ст. Існує також міжпарламентська взаємодія як важливий аспект. У багатьох європейських країнах-членах створено дружні парламентські організації для підтримки Тайваню, а також для встановлення політичного діалогу. Наприклад, у Бундестазі існує міжпарламентська група з питань Тайваню, у польському Сеймі існує парламентська група для співпраці з Тайванем, а в чеському Сенаті регулярно проводяться слухання з питань відносин з Тайванем та безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні [45; 47].

За словами дослідників, включаючи Сяо Бі-хіма, парламентська дипломатія є важливим аспектом здатності встановлювати довгострокову політичну підтримку для Тайваню, незважаючи на відсутність офіційних дипломатичних відносин. Важливим у цьому плані є поширення політики відкритих даних, між державним і приватним секторами, що є одним з основних елементів внутрішньої дипломатичної комунікації, яка становить неофіційну дипломатію [48].

З часів створення Міністерства цифрових справ у 2022 р. цей орган просуває вдосконалення наборів даних через принципи обміну, засвоєні з Хартії відкритих даних G8, Глобального барометра даних та стандартів ЄС. Ця модель дозволяє Тайваню асимілювати європейські практики обміну даними, демонструючи свій прозахідний шлях, що є важливим інструментом неофіційної дипломатії для просування та розширення співпраці з європейськими країнами [49].

Ми вже зазначали вище, що великою перевагою Тайваню є його потужні можливості у виробництві напівпровідників, але це також приносить негативні наслідки. ЄС, прагнучий розвивати власну напівпровідникову промисловість у рамках таких ініціатив, як Закон про чіпи, тепер опинився в незручному становищі, бо Тайвань як технологічний партнер є незамінним, тоді як співпраця з тайванськими виробниками може ускладнити виконання екологічних зобов'язань, які сам на себе поклав ЄС. Високі викиди парникових газів, спричинені виробництвом напівпровідників з Тайваню, викликали б критику з боку європейських політиків та громадськості в цілому, ускладнюючи їхні ініціативи щодо розширення контактів між обома сторонами більше, ніж питання держави та території [45; 50].

На нашу думку, особисті та соціальні обмеження також є фактором. Висококваліфіковані фахівці необхідні для розміщення сучасного виробництва напівпровідників у більших європейських містах, а не в більш віддалених регіонах. Відповідно, Тайвань стикається з додатковими перешкодами у просуванні своїх інтересів через неформальні зв'язки, оскільки європейські

партнери можуть зробити виробництво цих технологій у своїх країнах, подалі від великих міст, а не координувати з тайванськими фірмами.

Таким чином, неофіційна дипломатія Тайваню в Європі є гнучким та динамічним інструментом, що дозволяє знаходити нові можливості для співпраці, долаючи існуючі обмеження та сприяючи формуванню стійких партнерських відносин у різних сферах.

3.3. Участь Тайваню у міжнародних організаціях та глобальних ініціативах

Участь Тайваню в міжнародних організаціях є однією з найважливіших і стратегічно важливих складових його зовнішньої політики. Підтримувана ООН політика «одного Китаю» забороняє острівній демократії членство в більшості глобальних організацій. Це обмеження бере свій початок у 1971 р., коли була прийнята Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 2758, яка передала місце Китаю в ООН уряду Китайської Народної Республіки. Тим часом Тайвань був змушений діяти в умовах дипломатичної ізоляції, використовуючи інші засоби участі, такі як під псевдонімом «Китайський Тайбей» або через неформальну співпрацю. Як ми вияснили раніше, це дає йому голос і платформу для просування своїх цілей у цій недержавній структурі [18].

Роль Тайваню, на нашу думку, найяскравіше ілюструється його приєднанням до Світової організації торгівлі, яке відбулося у 2002 р. Зараз Тайвань також є окремим індивідуальним торговцем на міжнародних ринках як «Окрема митна територія Тайваню, Пенху, Кіньмену та Мацзу» (Китайський Тайбей) у СОТ. Інтерес Тайваню в СОТ можна простежити у багатосторонніх торгових переговорах і встановленні умов глобальної торгівлі. Тайвань також бере участь у торгових спорах, захищаючи себе найповніше в сільському господарстві, електроніці та сталі. Доступ до СОТ також розширив різні економічні можливості Тайваню, знизив тарифи та дозволив йому укладати нові міжнародні угоди. Це поставило Тайвань серед найвідоміших місць у галузі глобальних ланцюгів постачання особливо для компаній, таких як TSMC [51-52].

Ще однією з важливих основних платформ є Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво, членом якого Тайвань є під назвою «Китайський Тайбей» вже понад 30 років з 1991 р. В АТЕС Тайвань бере участь у багатьох різних самітах лідерів через спеціальних представників, але не президента, цього просто не дозволила би КНР, міністерських зустрічах разом з багатьма кооперативними групами. Але в першу чергу Тайвань вступає в переговори щодо торгових бар'єрів і процесу співпраці з Комітетом з торгівлі та інвестицій (СТІ). Тайвань також бере участь у програмі АТЕС та заходах АТЕС для розвитку електронної комерції, розвитку цифрової енергетичної інфраструктури, кіберзахисту та інших напрямках. Участь Тайваню в АТЕС, є зразковою тут, і про це свідчить її підтримка програми АТЕС для малих і середніх підприємств за допомогою спеціальної робочої групи, яку країна пропонує через свою історію розвитку підприємництва, моделі інновацій. Тайвань також співорганізував навчання та форуми чи заходи в АТЕС, зокрема з цифрових навичок і «розумних» цифрових технологій.

У наступному розділі ми дослідимо Тайвань на тему цифрової трансформації та економічної стійкості в епоху пандемії COVID-19 та практичних рішень для боротьби з нею. Членство в АТЕС, що важливо, дає Тайваню доступ не лише до регіональних економічних структур, але й право на регулярні переговори з основними світовими країнами, без офіційних дипломатичних зв'язків. Таким чином, АТЕС як представляє економіку Тайваню, так і діє як політичний механізм, компенсуючи невелику роль країни в міжнародних інституціях [53-54].

Але варто зазначити, що Тайвань сильно обмежений великими глобальними організаціями, включаючи Всесвітню організацію охорони здоров'я. У 2009-2016 рр. Тайвань мав лише статус спостерігача на Всесвітній асамблеї охорони здоров'я (ВАОЗ) під назвою «Китайський Тайбей», але цей вид участі був припинений після зміни політичного фокусу відносин між Тайванем і КНР. Таким чином, Тайвань був виключений з механізмів координації охорони здоров'я у світі, включаючи обмін інформацією про епідемії та доступ до

технічних зустрічей. Що важливо, це становить реальну загрозу не лише для Тайваню, але й для глобальної системи охорони здоров'я, оскільки Тайвань є важливим транзитним і економічним центром у Східній Азії [55].

Проте Тайвань показав себе здатним виконувати свої міжнародні обов'язки відповідально. З початком спалаху коронавірусу, під час масової гуманітарної акції, це є найсильнішим доказом м'якої сили, через програму «Тайвань може допомогти». Нарешті, Тайвань пожертвував і розподілив понад 50 млн. медичних масок у понад 80 країн світу (зокрема США та більшість європейських країн). Він також постачав медичне обладнання, як-от апарати штучної вентиляції легень, термометри, захисні костюми та цифрові методи для відстеження контактів і контролю поширення вірусу. Тайванські експерти брали участь у міжнародних онлайн-форумах і дискусіях, ділячись своїм досвідом боротьби з пандемією, можливо, однією з найуспішніших у світі [55-56].

Будучи формально виключеним з ООН та її спеціалізованих агентств, Тайвань, тим не менш, зміг значно сприяти глобальній безпеці здоров'я, не будучи формально членом. Окрім формальної участі, Тайвань взаємодіє з частиною міжнародної спільноти через деякі міжнародні механізми та програми міжнародного розвитку через власні місцеві інституції. Найважливішою установою в цьому відношенні є Тайванський міжнародний фонд співпраці та розвитку, який фактично функціонує як міжнародна організація допомоги. Завдяки TaiwanICDF розробляються десятки довгострокових проектів, включаючи створення «Фонду сталого розвитку» в Азії, Африці, Латинській Америці та Карибському басейні [57].

Тайвань також доклався і до модернізації сільського господарства в таких місцях, як Парагвай і Гватемала, зокрема щодо зрошення та застосування сільськогосподарських технологій. Також Тайвань реалізує у Африці проекти охорони здоров'я, що охоплюють інфекційні захворювання та медичну інфраструктуру. Тайвань також пропонує стипендії для студентів з країн-партнерів для участі в навчанні персоналу в галузі медицини, інженерії та інформаційних технологій [58].

Особливо увага приділяється внеску Тайваню в Цілі сталого розвитку ООН. Тайвань не може формально заявити, що є членом ООН, але продовжує працювати над цією метою у своїй внутрішній політиці або закордонних справах. Наприклад, Тайвань активно займається відновлюваною енергетикою, гендерною рівністю, цифровою освітою та екологічною стійкістю. Тайвань тепер публікує такі національні звіти про досягнення ЦСР, що часто є рідкістю для держави, яка не є членом ООН. Це допомагає йому бути сприйнятим як відповідальний глобальний актор і діяти відповідно до своїх внутрішніх правил [59].

Зверніть увагу на участь Тайваню в глобальних наукових, технологічних та безпекових заходах. ІТ-сектор значно розвинувся, що робить Тайвань важливим партнером у кібербезпеці та цифровому управлінні. Це означає, що він співпрацює з європейськими та американськими партнерами, щоб допомогти протидіяти кібератакам та дезінформації, враховуючи їхній досвід протидії інформаційному впливу з боку КНР та їхній досвід у подібній ситуації [60].

Тому Тайвань буде незамінним партнером для інновацій, штучного інтелекту та високих технологій. Варто зазначити, що хоча Тайвань менш формально є членом міжнародних організацій, такі міжнародні організації сприяють формам незалежної участі, гуманітарної допомоги, технологічної співпраці та активної участі в глобальних ініціативах. Це не лише допомагає встановити важливість острова у світі, але й представляє чистий образ відповідальної, демократичної, високотехнологічної держави, яка здатна вирішувати спільні проблеми у світі.

РОЗДІЛ 4

СУЧАСНІ ДИПЛОМАТИЧНІ ВИКЛИКИ ПЕРЕД КРАЇНОЮ

4.1 Тайвань у контексті загострення відносин між США та КНР

Після розпаду Радянського Союзу система міжнародних відносин докорінно змінилася. Американське лідерство затвердилося, проте не всі були з цим згодні. На початку XXI ст. Китай почав стрімко розвиватися і досягнув великих успіхів у всіх можливих галузях. Така ситуація створює конкуренцію між Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою, проте грає тут не лише економічна складова, а насамперед ціннісна, оскільки стрімкий розвиток Китаю вдарив по думці країн Заходу, згідно якої досягти успіху можна лише за умови демократичного устрою країни. Тому конкуренція між США та Китаєм стає протистоянням світового масштабу, а Тайванське питання стало ключовою точкою такого суперництва. Відносини двох найсильніших держав світу характеризуються військовою, економічною та технологічною складовими, а оскільки Тайвань, як ми уже зрозуміли із попередніх розділів, є сильною в економічному плані державою з надпотужним виробництвом сучасних напівпровідників, то напруга навколо маленького острова допомагає формувати нові стратегічні виміри міжнародної політики [61-62].

Так склалося історично, що Республіка Китай опинилася в центрі уваги Сполучених Штатів ще із другої XX ст. Розрив дипломатичних відносин з Тайванем у 1979 р. на користь КНР вдарив по визнанню Тайваню як незалежної держави, але при цьому Вашингтон зберіг безліч механізмів підтримки острова через програму «Taiwan Relations Act», через яку американці надають острову різні летальні та нелетальні засоби для самооборони та можливість протистояти агресії материкового Китаю.

У XXI ст. ці елементи взаємодії були розвинуті у більш системну політику, де маленька острівна держава виступає не лише об'єктом підтримки, а й важливою частиною американського плану зі стримування Китаю в Індо-

Тихоокеанському регіоні. Масові постачання найновіших американських артилерійських систем, дронів, а також засобів ППО, сигналізують готовність Вашингтона підтримувати мирний статус в Тайванській протоці в умовах високої напруженості з Пекіном. Варто лише згадати найбільший схвалений пакет озброєнь на суму 11 млрд. доларів США для Тайваню, про який ми уже згадували. Важливо розуміти, що це не останній пакет для острова і на кінець 2025 р. ще кілька пакетів озброєнь для острова залишаються у процесі узгодження з Конгресом, що свідчить про безперервність військової допомоги американців [62-63].

На нашу думку, потрібно більш предметно розібратися із важливістю Тайбею і системі відносин США-КНР. Почнімо із того, що адміністрація президента Джорджа В. Буша у квітні 2001 р. схвалила великий пакет військової допомоги для Тайваню, який охоплював сучасні системи озброєння та оборонне військове обладнання. Такий підхід викликав люту реакцію в Китаї: керівництво КНР офіційно засудило це як порушення їхнього принципу «Єдиного Китаю» та втручання у внутрішні справи. З того часу Китай дедалі більше розглядає тайванське питання не лише як спадок десятирічної громадянської війни, але й як інструмент США для стримування зростаючого Китаю [64].

Більше почалося у 2005 р., коли Всекитайські збори народних представників ухвалили так званий «Закон про протидію сецесії», який фактично закріпив право КНР застосовувати силу, якщо Тайвань оголосить незалежність. Прийняття цього документа було відповіддю не лише на внутрішні операції на острові, але й на підтримку Тайваню з боку Сполучених Штатів. Для світу цей крок сигналізував, що Пекін готовий перевести тайванське питання з дипломатичної на військову площину [65].

Адміністрація Обама, яка у 2010 р. схвалила пакет озброєнь для Тайваню вартістю близько 6,4 млрд. доларів, стала каталізатором цього нового рівня напруженості між двома країнами. У свою чергу, Китайська Народна Республіка призупинила військові обміни зі Сполученими Штатами та посилила військові зусилля на морі. Існуюча проблема навколо Тайваню, має тенденцію до

створення регіональної напруженості, зокрема в Східній Азії, а також у світовій системі безпеки загалом. [66].

Нова форма конфронтації виникла з 2016 р. з адміністрацією на Тайвані, яка прагнула зайняти більш обережну, але також віддалену позицію щодо Пекіна. У 2018 р. США схвалили Закон про подорожі на Тайвань, щоб дозволити візити між високопосадовцями США та Тайваню для офіційного зв'язку. Китай розглядав цей закон як серйозну загрозу поточному статусу і посилив дипломатичний тиск, одночасно збільшуючи військові патрулі та навчання поблизу острова. Для світової політики це було знаком повільного, але стабільного погіршення неформальних методів стримування конфлікту [67].

У 2020 р. напруженість ще більше загострилася, коли США дозволили продаж 66 винищувачів F-16 Тайваню. У відповідь Пекін різко збільшив кількість військових польотів у зоні протиповітряної оборони Тайваню. Ці дії показали, що Китай може переходити від дипломатичних попереджень до агресивних військових дій, і Тайвань тепер знаходиться в центрі стратегічної конфронтації на багатьох рівнях. Події досягли кульмінації в серпні 2022 р., коли спікер Палати представників США Ненсі Пелосі офіційно прибула на Тайвань. У результаті цього кроку Китайська Народна Республіка розцінила це як повне порушення свого суверенітету і провела масштабні військові навчання навколо острова, включаючи запуск балістичних ракет. Вперше за десятиліття Тайвань зазнав справжньої військової блокади. Для міжнародної системи це викликало небезпечну ескалацію ймовірності прямого зіткнення між двома ядерними державами [68].

2023–2025 рр. США залишалися з політикою підтримки Тайваню з асиметричними засобами оборони, щоб зміцнити острів. Китай, зі свого боку, постійно проводив військові навчання навколо острова і ще більш відкрито проголошував свою готовність застосувати силу [69].

Отже, маленька острівна держава посідає значне стратегічне місце у китайсько-американських відносинах. Будь-який крок, спрямований на посилення чи послаблення позицій Тайваню викликає бурхливу реакцію з тої чи

іншої сторони. Ескалація ситуації показує, що Тайваню слід готуватися до усіх можливих у майбутньому сценаріїв, оскільки світовий порядок, утворений після Другої світової уже не діє.

4.2 Дипломатичні наслідки глобальних криз (Пандемія COVID-19, російсько-Українська війна, поворот США до ізоляціонізму)

У першій чверті XXI ст., глобальні кризи, включаючи пандемію COVID-19 та повномасштабну війну росії з Україною, кардинально змінили рамки міжнародної системи, інституційні та нормативні основи, а також геополітичну ситуацію Тайваню. Ці події змінили пріоритети зовнішньої політики великих держав, поставили під сумнів здатність міжнародних організацій працювати та сприяли виникненню нових стратегічних альянсів, які мали прямий вплив на структуру міжнародних дипломатичних процесів навколо острівної держави.

Пандемія COVID-19 відкрила рідкісну можливість для Тайваню компенсувати свою дипломатичну ізоляцію, працюючи над сприянням гуманітарній та технічній співпраці в галузі охорони здоров'я. Тайбей значно збільшив виробництво медичних засобів, включаючи маски та респіратори, і під час сплеску пандемії у 2020 р. почав ставати одним з провідних експортерів медичних засобів. Надання медичного обладнання іншим країнам мало перевагу покращення міжнародного іміджу країни та показало, що вона може бути відповідальним і корисним партнером у глобальній співпраці [70].

Суттєвою перешкодою таких дій стала обмежена участь Тайваню в онлайн-зустрічах Всесвітньої організації охорони здоров'я, що контрастувало з давньою практикою виключення Тайваню з міжнародних платформ після масових розривів дипломатичних відносин із островом ще у другій половині XX ст. Пандемія також прискорила перехід до реорганізації глобальних виробничих і торговельних ланцюгів, що стало ще одним важливим способом, яким пандемія швидко вплинула на глобальний виробничий і торговельний процес, і таким чином безпосередньо вплинула на становище Тайваню [71].

Тайвань мав особливий інтерес у повномасштабній війні, яку росіяни розпочали проти України в лютому 2022 р. Тайвань розглядав конфлікт як потужне попередження про те, наскільки слабкими є світові демократичні лідери, коли вони стикаються з агресією великої держави проти меншої. Спостереження за подіями в Україні, безумовно, вплинуло на тайванське суспільство та уряд, оскільки зросла зацікавленість у цивільній обороні, резервних силах та стратегічному плануванні у випадку потенційної ескалації конфлікту за межами Тайваню. Війна росії проти України ілюструє, що сучасні великі держави не мають перешкод до здійснення масових агресивних операцій, що зробило підготовку до можливої кризи нагальною необхідністю [62; 72].

Тайвань відповів на російські атаки не лише символічно, а й фактично. Уряд острова фінансував гуманітарну допомогу Україні, включаючи медичні засоби та обладнання, для цивільних. Тайвань засудив порушення суверенітету та територіальної цілісності України, наполягав на дотриманні міжнародного права та прав людини, водночас символізуючи цінність своєї власної «ціннісної дипломатії». Для світу ці дії показали непохитну готовність Тайваню до певної ролі в міжнародному порядку та допомоги у забезпеченні стандартів міжнародного порядку, зберігаючи мінімальну дипломатичну експозицію на будь-якій офіційній платформі [72-73].

Проте у цьому контексті варто згадати і про «зраду». Розслідування The Washington Post виявило, що навіть за наявності санкцій росія отримала високотехнологічні продукти з Тайваню, зокрема, з 2023 р. компанія Machine Technology поставила понад 20 млн. доларів на верстати з числовим програмним управлінням, які використовуються у виробництві оборонної продукції та дронів. Поставки здійснювалися у десятках партій і майже напевно порушують західні та тайванські експортні обмеження, що вказує на лазівки в санкціях і потенціал для передачі цих необхідних технологій до росії як через прямі поставки, так і через ланцюги постачання третіх сторін. У відповідь Тайвань розширив список товарів, заборонених до експорту, наприкінці 2023 р. [74].

У війні росії проти України було зрозуміло, наскільки важливими є сучасні оборонні можливості та альянси для стримування агресора або іноземного втручання. Це лише зміцнило позицію Тайбея, що сучасні оборонні системи придбані у США та союзників це добре, але важливо забезпечувати себе самостійно. Водночас війна підштовхнула Китай до тіснішої військової та технологічної співпраці з росією, а також щодо питання озброєнь, кібернетики та стратегічної діяльності, що ускладнило регіональну безпеку Тайваню, а також спричинило зростаючий вплив на ширше середовище Індо-Тихоокеанського регіону [75].

Аналізуючи ситуацію в Україні, Тайвань ще більше почала впроваджувати подібну стратегію ведення війни. Асиметрична стратегія війни Тайваню спрямована на протидію значно сильнішому противнику не шляхом рівномірного нарощування сил, а шляхом створення максимальних труднощів для агресора. Основна увага приділяється обороні, мобільності та використанню їх слабких місць, де замість великого і дорогого обладнання Тайвань буде ракети малої та середньої дальності, протикорабельні засоби, дрони та системи протиповітряної оборони. Географія острова це гори, вузькі пляжі, що також відіграє важливу роль, роблячи висадку військ складним завданням, а підготовка до тривалого опору, включаючи міську та партизанську війну, також є важливою. Мета цієї стратегії полягає не в тому, щоб перемогти Китай у відкритому бою, а в тому, щоб зробити вторгнення настільки складним і дорогим, що воно стане не вигідним [69; 76].

Також за нинішніх умов зміни міжнародної системи та зростаючої стратегічної конкуренції між Сполученими Штатами Америки та Китаєм, Тайвань змушений був створити нову складну стратегію взаємодії з адміністрацією Дональда Трампа, підхід, що передбачає прагматизм, адаптацію і збалансовану гнучкість між політичними, економічними та безпековими інтересами. Така стратегія виникла з обмежень як внутрішньоострівних процесів, так і природи американської політичної системи, не кажучи вже про

специфічний характер зовнішньої політики Трампа, що став дедалі виразнішим у його другому терміні на посаді президента [77].

Внутрішньополітичне середовище Тайваню допомогло розвинути цей підхід. Найбільш драматичним прикладом є референдум 2021 р. щодо імпорту американської свинини з рактопаміном. Це була цукерка для Трампа, який любить укладати торгові угоди. Проте бажаючи отримати прихильність Штатів, президентка Тайваню Цай Інвень загнала себе у глухий кут. На референдумі її підтримали приблизно 51% населення а 49% виступили проти. Така полярність навпаки принесла країні політичну кризу [78].

Проте повернімося до витоків президенства Трампа. Нова глава у відносинах почалася за Трампа в його першому терміні на посаді (2017-21 рр.), коли відбулася безпрецедентна телефонна розмова між Цай Інвень і Дональдом Трампом у 2016 р. Це було початком контактів за довгі десятиліття, збільшення продажу зброї та посилення політичного діалогу. Тайвань швидко адаптувався до американської політичної транзакції, неформально говорячи про це, у метро, символічно простягаючи руку [79].

Одним з найважливіших аспектів такої адаптації є так звана "розсіяна дипломатія", концепція, в якій острів веде справи не лише з Білим домом, але й з цілою системою американських інституцій, зокрема Конгресом, аналітичними центрами, військовим істеблішментом. Американський інститут на Тайвані відіграє важливу роль у цій роботі, забезпечуючи роботу неофіційного посольства як у країнах Європи, про що ми розповідали раніше, а також організовуючи багато різних заходів для їхньої діяльності. У 2020 р. Тайвань відвідує МОЗ США Алекс Азар. Вперше із моменту розриву дипломатичних зв'язків острів відвідав дипломат високого рівня [80].

Відносини між двома країнами, з того, що стане другим терміном Трампа з 2025 р., були значно змінені. Вони стали дедалі більше мотивовані не лише гарантіями безпеки та іншими інтересами, але й економічними, зокрема в напівпровідниковій промисловості. Як результат, народилася нова модель "чіпової дипломатії", де технологічне лідерство Тайваню було вирішальним. У

центрі цієї моделі "чіпової дипломатії" є зусилля TSMC, компанії, яка виробляє значну частку найвисокотехнологічніших мікрочипів у світі, а її продукція становить приблизно 8% ВВП Тайваню [81].

У відповідь на тарифний тиск США з політики "Америка перш за все", Тайвань пообіцяв великомасштабні інвестиції в американську економіку на американському рівні, включаючи будівництво заводів в Арізоні. В результаті тарифи на тайванські товари були знижені до 15%, а обсяг інвестицій досяг сотні мільярдів доларів. Відповідно, Тайвань обмінює свою сучасну технологічну перевагу на економічну вигоду та політичну підтримку республіканців і Трампа зокрема. Це також зменшує до певної міри деякі стратегічні виробничі перенесення до Штатів і змінює структуру глобального ланцюга постачання. Але ця модель є парадоксом. По-перше, Сполучені Штати все ще підтримують Тайвань, як показують продажі зброї та політичні заяви. З іншого боку, вони чинять економічний тиск і дедалі більше розглядають Тайвань як розмінну монету у ширших переговорах з Китаєм [82].

У рамках Трампа питання Тайваню було перетворено на "підпитання" у великій, грандіозній геополітичній шаховій грі між Пекіном і Вашингтоном. Це створює відчуття нерозуміння, не в останню чергу через повернення до "стратегічної двозначності", коли Сполучені Штати не надають жодних чітких гарантій військового захисту для Тайваню. Зауваження Трампа щодо можливого укладення угод з Сі Цзіньпіном додають масла у вогонь. У відповідь на це Тайвань розширив свої дипломатичні інструменти, навіть залучаючи неформальні канали, активно звертаючись до консервативних медіакомпаній та прихильників руху MAGA, намагаючись формувати американську політику більш неформальними способами [83].

Водночас уряд під керівництвом президента Лай Цін-де посилює свою обороноздатність, збільшуючи військові витрати та розвиваючи асиметричні можливості. Значним фактором є також вплив сучасних конфліктів, таких як війна в Україні, яку Тайвань ретельно вивчає. Це мотивує готовність до

майбутніх криз і підвищує усвідомлення того, що підтримка союзників потребує постійної уваги [84].

Таким чином, у перший рік другого терміну Дональда Трампа відносини між Сполученими Штатами та Тайванем з часом трансформувалися з класичного безпекового партнерства в складну систему економічно-безпекових обмінів. Незважаючи на всі труднощі, ця стратегія дозволила Тайваню не лише зберегти, але й розвинути відносини зі Сполученими Штатами. Але ситуація залишається прикладом нестабільної рівноваги, в якій поєднання стримування, співпраці та конкуренції стає більш складним, а загроза ескалації стає більш очевидною.

Отже, глобальні кризи початку XXI ст., особливо пандемія COVID-19, війна в Україні та хаотична поведінка американського лідера Трампа, продемонстрували здатність Тайваню використовувати зовнішні виклики для покращення своєї міжнародної позиції, але вони також виявили зростаючі ризики, викликані суперництвом великих держав та підвищеною військовою напругою, які характеризують сучасний стан участі Тайваню в міжнародних справах.

4.3. Перспективи міжнародного статусу Тайваню у найближчому майбутньому

Майбутній міжнародний статус Тайваню зараз є надзвичайно важливим у контексті геополітичного суперництва між США та Китаєм, що впливає із раніше досліджених розділів нашої наукової роботи. Характер цього розвитку буде частково визначений різноманітними зовнішніми та внутрішніми факторами, в яких насправді стратегічні інтереси великих держав, регіональний баланс сил та внутрішня політична ситуація на острові матимуть центральне значення. Як впливає з назви, хоча Тайвань дійсно функціонує як повністю автономна демократична держава з розвиненою економікою, технологіями та інфраструктурою, статус острова все ще не визначений, оскільки країна має мало визнання на міжнародному рівні, а політика "одного Китаю" переважає у світовій дипломатії [85].

Почнімо із найгіршого сценарію для країни. Один з найбільш обговорюваних і також найсерйозніших сценаріїв сьогодні - це можливість військового втручання з боку КНР. Сі Цзіньпін неодноразово наголошував на необхідності "возз'єднання" з Тайванем, а модернізація армії Китаю, яка, ймовірно, буде завершена до 2027 р., багатьма аналітиками розглядається як прелюдія до надзвичайно агресивної ситуації. Можливість ескалації існує в багатьох формах, зокрема через велике вторгнення, також може бути використана морська блокада або обмежені військові дії. Не можна відкидати і те, що цей сценарій є ризикованим для самого Китаю, оскільки це означало б безпосереднє або непряме втручання у справи з боку Сполучених Штатів, великомасштабні економічні санкції проти Китаю та великі втрати у світовій економіці, особливо в секторі напівпровідників [86].

Теоретично можлива, але менш ймовірна, мирна уніфікація Тайваню з Китаєм. На нашу думку, для цього потрібна була б фундаментальна зміна внутрішніх політичних настроїв на острові або розробка нового стилю взаємодії, здатного забезпечити продовження демократичної структури Тайваню. На даний момент це здається малоімовірним, оскільки більшість тайванців або хочуть зберегти статус-кво, або незалежність, і більшість також не довіряє політичній моделі КНР, проте для повноти картини ми додали і даний сценарій розвитку подій у регіоні.

Наступний уже реалістичний сценарій у короткостроковій перспективі - це продовження статусу "стратегічної невизначеності". Це відсутність чітких гарантій військової підтримки з боку Сполучених Штатів з політикою стримування з боку Китаю. Це створює простір для дипломатичного маневрування і дозволяє уникнути прямої ескалації. У цій моделі Тайвань зміцнить свою національну оборонну позицію, розвиватиме асиметричні можливості та підтримуватиме низький, але постійний, хоча й неофіційний, зв'язок з Вашингтоном.

Ще один сценарій – це поступове зміцнення міжнародного та дипломатичного престижу Тайваню. Розширення участі острова в різних

міжнародних організаціях, зміцнення неформальних зв'язків з великими країнами, розширення економічних та технологічних партнерств тощо. "Силіконовий щит" – критична важливість напівпровідникової промисловості Тайваню, зокрема TSMC, яка постачає ключові компоненти світової економіки відіграє важливу роль у такому процесі. Це підвищує інтерес іноземних держав до стабільності Тайваню і робить подальші кроки щодо безпеки країни. Крім того, існує ідея, що є можливості економічної інтеграції розвитку Тайваню з розвитком західних країн, особливо Сполучених Штатів, які стають "чіповою дипломатією" [82]. Переміщення частини виробництва до США, інвестиції в технологічну індустрію, спільні технологічні проекти та штучний інтелект можуть також зміцнити існуючий стратегічний альянс, але також становлять ризик поступової втрати Тайванем частини своєї індивідуальної економічної ролі.

Не можна виключати перспективу зростаючого китайського тиску без активного військового суперництва. Це стратегія "сірої зони", яка використовує кібероперації, інформаційні кампанії, економічний тиск та рутинні військові демонстрації поблизу острова. Це дозволяє Пекіну поступово виснажувати Тайвань і змусити його політично підкоритися без відкритої війни, а також зменшувати вплив США у регіоні в цілому.

Таким чином, міжнародний статус Тайваню в найближчому майбутньому несе високий рівень невизначеності та різноманітність можливих розвитку. Проте збереження статус-кво в стратегічній невизначеності здається більш ймовірним варіантом, хоча небезпека ескалації, включаючи військову інтервенцію, буде високою. Тим часом значення економічних та технологічних міркувань зростає, що грає на руку як Тайваню на світовій арені, так і підвищує рівень його вразливості до глобальної політики. Зрештою, доля Тайваню залежатиме від стримування материкового комуністичного Китаю і всі представлені сценарії між ними залежатимуть від того, що можуть зробити актори ззовні, а також сам острів.

РОЗДІЛ 5

СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ТАЙВАНСЬКОГО ПИТАННЯ)

5.1. Застосування компетентнісного підходу при вивченні тем, пов'язаних із Республікою Китай в ЗОШ

У сучасній шкільній програмі з історії не введено тему, присвячену тайванському питанню як окремий змістовий компонент, однак її можна подавати в контексті ширшої теми у курсі всесвітньої історії, зокрема, під час вивчення тем з історії Холодної війни, функціонування біполярного світу, деколонізації та сучасних міжнародних відносин в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. На уроках історії Тайвань зазвичай представлений опосередковано, насамперед через події, такі як Громадянська війна в Китаї (1945–1949), утворення Китайської Народної Республіки (1949), відступ уряду Чана Кайші та виникнення альтернативного політичного та економічного устрою в Східній Азії.

У підручниках, написаних українськими авторами, зокрема Олександром Гісемом та Олександром Мартинюком, країна описується переважно в контексті світового протистояння між США та СРСР, змін міжнародних відносин після Другої світової війни та сучасного Китаю, сучасного члена світової економіки. Тайвань є важливим технологічним центром у світі, особливо в галузі напівпровідників та інших виробництв. Це також відображено в останніх модулях про глобалізацію та розвиток економіки [87, с. 128-130].

У межах компетентнісного підходу вивчення історії Тайваню має великий дидактичний потенціал і дозволяє учням розвивати комплекс історичних компетенцій, які виходять за межі запам'ятовування фактів, і спрямовані на аналітичне мислення, просторову уяву, ціннісні орієнтації та інформаційні процеси.

Однією з цих ключових компетентностей, по-перше, є просторова, яка надзвичайно важлива для розуміння історичного явища всебічно і здобувається

шляхом аналізу географічного положення Тайваню в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, а також його розташування в Тайванській протоці, яка з'єднує материковий Китай з морськими шляхами Тихого океану, а також для розуміння стратегічного значення Тайваню в міжнародній системі безпеки. Здабувачі освіти вчать описувати, чому островні території часто є об'єктом геополітичних конфліктів і як географія формує основу для глобальних конфліктів та альянсів.

Наступною не менш важливою є хронологічна компетенція, яка досягається шляхом вивчення порядку ключових подій у минулому, особливо тих, що стосуються Тайваню. Учні потім орієнтуються в історії Громадянської війни в Китаї (1945–1949), де взаємодіють два політичні центри, КНР і Тайвань, формування політики "одного Китаю" у другій половині XX ст., поступова демократизація Тайваню в 1980-х–90-х рр., етап, коли розвиток відносин у формі відносин США-Китай стає все більш складним і напруженим. Цей метод дозволяє учням оволодіти причинно-наслідковими зв'язками, довгостроковими історичними закономірностями та обґрунтуванням еволюції світової системи.

Найбільш складна для реалізації, на нашу думку, логічна або аналітична компетенція розвивається в порівняльній час між політичними, економічними та соціальними моделями розвитку КНР і Тайваню, аналізуючи фактори економічного успіху Тайваню, де він зараз є одним із світових лідерів у виробництві високотехнологічної продукції, та роль зовнішніх акторів у встановленні регіональної стабільності у всьому світі. Вони обговорюють поняття так званого "силіконового щита", за якого виробництво напівпровідників у Тайвані призводить до додаткових економічних стимулів для інших країн, щоб уникнути збройного конфлікту в регіоні. Це, у свою чергу, заохочує навички критичного мислення в порівнянні альтернативних сценаріїв для досягнення обґрунтованих висновків.

У цій темі аксіологічна компетентність пов'язана з формуванням ціннісних орієнтацій учнів, особливо для розвитку розуміння важливості демократії, прав людини та міжнародних законів у сучасному світі. Учні можуть досліджувати

проблему міжнародного визнання держав, взаємозв'язок між територіальною цілісністю та самовизначенням народів, а також мирний характер вирішення конфліктів, використовуючи Тайвань, як приклад. Особлива увага приділяється тому, що Тайвань функціонує як демократична політична система, в якій політична конкуренція, вибори та громадянське суспільство є критичними процесами, що формують ціннісний погляд на політичні системи в порівняльному контексті.

Остання із п'яти ключових компетентностей – інформаційна, котра досягається шляхом використання різних типів джерел, таких як історичні документи, статистична інформація, аналітичні статті та інші медіа-ресурси з-за кордону. Учні слід навчати критично взаємодіяти з інформацією, порівнювати західні, китайські та тайванські інтерпретації тих самих подій, розрізняти факти та пропаганду й формувати позицію, засновану на фактах й доказах. Це залишається особливо актуальним з огляду на інформаційні війни та високу поляризацію медіа навколо ситуації з Тайванем [88].

Отже, використання компетентнісного підходу у вивченні шкільної теми, пов'язаної з Тайванем, пропонує широке підвищення освітнього потенціалу шкільного курсу історії. Сам Тайвань не є окремим предметом в навчальній програмі НУШ, але використання його для аналізу міжнародних відносин, глобалізації, сучасної геополітики сприяє розвитку в учнів комплексного погляду на світ. Щоб це гарантувати, крім здобуття історичних знань, цей підхід також надає основні навички, необхідні для інтерпретації складних процесів у сучасну епоху взаємодії та взаємозалежності світової економічної системи.

5.2. Методи та приклади реалізації освітніх цілей на основі змісту бакалаврської роботи

Реалізація цілей освіти у предметі української та світової історії вимагає багатовимірного поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання, щоб гарантувати розвиток основних історичних компетентностей, які ми

описали вище, таких як: просторові, хронологічні, логічні, аксіологічні та інформаційні.

Враховуючи сучасні тенденції в освіті, особливо той факт, що Нова українська школа приймає саме компетентнісний підхід, ми рекомендуємо використовувати різні усні методи, як-от розповідь або пояснення та лекція чи дискусія, а також роботу з історичними джерелами, візуальними матеріалами та цифровими інтерактивними інструментами. Серед останніх найкраще реалізують себе платформи Kahoot, Quizizz та інші форми формувального оцінювання. Що важливо, вони допомагають не лише перевірити рівень засвоєних знань, умінь і навичок у здобувачів освіти, а ще й провести урок цікаво та весело, що часом є необхідною умовою для досягнення освітніх цілей.

На нашу думку, під час розвитку просторової компетентності найдоцільніше використовуються політичні та економічні карти Східної Азії, де здобувачі освіти вивчають географічне положення Тайваню, його позицію в регіоні та контроль над основними морськими шляхами. Наприклад, учням можна запропонувати завдання: «На основі карти Індо-Тихоокеанського регіону визначте, чому Тайвань є стратегічно важливим для США та Китаю. Обґрунтуйте свою відповідь трьома причинами». Тобто ми спостерігаємо у цьому запитанні різні рівні складності, від простої пошукової роботи, до мислинєвих операцій, необхідних для всебічного вивчення джерела, як того вимагає історія як наука. Цифрові версії цього завдання можуть бути виконані через вправу на Quizizz, де учні обирають відповідь або позначають об'єкти на карті.

Конструкція хронологічних навичок досягається шляхом упорядкування подій відносин між США, КНР та Тайванем на основі матеріалів даної наукової роботи. Потім учням дається завдання: «Розташуйте в хронологічному порядку події: телефонний дзвінок Трампа з президенткою Тайваню; введення Закону про відносини з Тайванем, переговори про торговий план на 2025-2026 рр.; реформа оборонної політики Тайваню». Усі дані здобувачі освіти методом швидкого читання досліджують у цій науковій роботі. Такий спосіб розвитку

хронологічної компетентності дозволяє покращити навички аналізу та узагальнення і систематизації знайденої у тексті інформації, що відповідає критеріям результатів освіти.

У цифровому контексті учні можуть використовувати додаток LearningApps для виконання завдань у формі інтерактивної вікторини або хронологічної шкали. У таких контекстах логічна компетентність розвивається через аналіз причинно-наслідкових зв'язків у міжнародних відносинах. Наприклад, завдання: «Поясніть, як технологічна перевага Тайваню у виробництві напівпровідників впливає на міжнародний статус Тайваню та рівень його безпеки». Робота починається з того, що студенти конструюють логічну послідовність, де на початковому етапі виділяється економічна спеціалізація Тайваню, потім характеризується стратегічна залежність від США, політична допомога і як наслідок спостерігається зниження ризику військової ескалації. І один із способів, як це може відбутися, наприклад, це проведення колективної дискусії в командах або залучення студентів до інтерактивної дошки Padlet, де вони розмірковують над своїми причинно-наслідковими конструкціями.

Наступна аксіологічна компетентність встановлюється через діалог про ціннісні виміри міжнародних відносин, включаючи демократію, суверенітет та право людини на самовизначення. Наприклад, учням може бути представлено завдання типу дискусії: «Чи повинна міжнародна спільнота підтримувати Тайвань як демократичну державу, навіть незважаючи на політичний тиск з боку Китаю?». Інтернет-платформи, як-от Google Forms, також можуть бути використані для підвищення інтерактивності, оскільки діти голосують анонімно та аргументують свої відповіді, нарешті обговорюючи ці результати разом.

І остання із п'яти ключових компетентностей історичної освіти є інформаційна, що досягається шляхом роботи з історичними джерелами, аналітичними текстами та медіа-матеріалами. Для цього найкраще можна використати матеріали нашої бакалаврської роботи. Для практичного розуміння наведемо частинку тексту із другого розділу: «Окрім дипломатичного тиску КНР активно застосовує військову силу як засіб залякування. В період між 2000-2022

рр. Китай активно озброювався, а вже після повномасштабного вторгнення росії на територію України Китай зрозумів, що світовий устрій після другої світової остаточно знищено і знову повертається порядок у якому силу мають «кулаки». У 2024-2025 рр. Китай проводив масштабні військові навчання навколо Тайваню. Китай використовував усе: сухопутні, морські, повітряні та ракетні сили. За підрахунками тайванських аналітиків, такі тренування це вже навіть не про залякування чи прагнення показати свою міць, а про відпрацювання різних сценаріїв морської блокади Тайваню і повномасштабного вторгнення на острів. Неназваний експерт Інституту досліджень національної оборони та безпеки у столиці Тайваню охарактеризував такі навчання, як «операцію з підготовки до вторгнення». Такий стан речей значно посилює увагу до регіону, в якому теж може виникнути точка кипіння у світі у майбутньому». Завдання, для реалізації інформаційної компетентності може звучати наступним чином: «на основі джерела визначте, які форми військової активності використовував Китай навколо Тайваню». Такого роду завдання потрібно давати здобувачам освіти що перебувають на репродуктивному рівні навчальних досягнень, оскільки вона вимагає лише пошуку інформації із наведеної частинки бакалаврської. Складнішим, на нашу думку, може бути наступне завдання: «На основі джерела проаналізуйте, як зміни у світовому порядку після 2022 р. вплинули на поведінку Китаю та чому ситуація навколо Тайваню може становити ризик для міжнародної безпеки?». Така постановка питання активізує мислення учнів, оскільки прямої відповіді у джерелі немає, проте її можна дати на основі власних роздумів та певної інформації із джерела.

Інформаційна компетентність найкраще досягається також і через аналіз добірки матеріалу від ЗМІ, зокрема BBC або Reuters, що використані у нашій науковій праці. Для такого роду джерел можна окреслити наступне завдання: «Виділити основні тези тексту, визначити позиції США, Китаю та Тайваню, оцінити упередженість або об'єктивність джерела». У цьому плані Kahoot дуже зручний для швидкої діагностичної вікторини та перевірки, чи є якісь фактичні моменти у джерелах. Quizizz відмінно підходить для домашніх завдань із

самоперевіркою. Словник можна використовувати і у робочому зошиті, а програма Wordwall також зручна для його підкріплення, включаючи такі терміни, як «стратегічна невизначеність», «силіконова дипломатія», «політика одного Китаю» та інші поняття.

Таким чином, включення теми про Республіку Китай у шкільну історичну програму не тільки розширює геополітичний горизонт учнів, але й забезпечує систематичне формування всіх п'яти історичних компетентностей у процесі її вивчення. Цей синтез очного навчання та інтерактивних цифрових інструментів дозволяє учням досягти більш глибокого розуміння складних міжнародних процесів, оскільки культивування критичного мислення є важливою метою сучасної історичної освіти.

ВИСНОВКИ

Дослідження стану наукового розробки проблеми, зокрема питання міжнародної ізоляції Тайваню продемонструвало, що ця тема достатньо представлена у зарубіжній історіографії, а саме американськими, європейськими та азійськими дослідниками, які вивчають окреслений аспект в ширшому контексті світової політики, безпеки та міжнародного права. Дане питання на сьогоднішній день не отримало достатньої уваги та не розглядалося систематично у вітчизняній історичній науці, де воно здебільшого досліджувалося фрагментарно, головним чином у рамках ширших досліджень міжнародних відносин або історії Китаю. Сучасна історіографія містить різні підходи до визначення міжнародно-правового статусу Тайваню: від трактування Тайваню як фактично незалежної держави – до розгляду його як частини КНР. На даний момент це відображає політичну природу теми і є наслідком залежності наукових оцінок від конкретних геополітичних контекстів. Тому є потреба у подальших дослідженнях для розгляду міждисциплінарних підходів з різних точок зору і розширення дослідницької бази.

Згідно з аналізом геополітичного розташування Тайваню в системі міжнародних відносин на початку XXI ст., вдалося збагнути те, що острів займає стратегічно важливе положення в Індо-Тихоокеанському регіоні і є одним із домінуючих важелів глобальних балансів сил. Діяльність країни базується на делікатній взаємодії основних міжнародних гравців – КНР, США та регіональних країн, зокрема Японії, Південної Кореї, країн Південно-Східної Азії. На нашу думку, Тайвань прагне бути одночасно об'єктом геополітичного суперництва і учасником глобального міжнародного процесу, використовуючи свої економічні та технологічні ресурси на свою користь. Особливо важливою є участь Тайваню у глобальних ланцюгах постачання, включаючи виробництво напівпровідників, що підвищує стратегічну цінність країни і забезпечує гарантії безпеки. З одного боку, зростаюча напруга між США і КНР надає регіону

більший ризик дестабілізації, а з іншого боку ускладнює міжнародні відносини для Тайваню.

Характеристика основних інструментів політики Китайської Народної Республіки щодо Тайваню показує, що перша використовує ряд кроків, які включають дипломатичний, економічний, інформаційний та військовий тиск. Іншим важливим наслідком дипломатичних зусиль, спрямованих на обмеження міжнародного визнання Тайваню та його виключення з міжнародних організацій, є зростаюча ізоляція. Економічний вплив досягається через торгові альянси, інвестиції та шляхом створення залежностей окремих секторів економіки Тайваню від материкового Китаю. Інформаційна політика КНР складається з медіа, насамперед пропаганди та кіберінструментів для формування сприятливої міжнародної та внутрішньої думки про КНР. Військовий аспект проявляється у демонстрації сили, що найповніше проявляється у проведенні навчань навколо острова та збільшенні військової присутності в регіоні. У цілому, вони формують послідовне джерело тиску на Тайвань, забезпечуючи при цьому простір для маневру в міжнародній політиці та уникаючи прямої ескалації війни.

Ретельний аналіз значних кроків Тайваню у пошуку союзників показав, що в умовах зменшеного міжнародного визнання острів проводить дуже ефективну, гнучку, багатовекторну зовнішню політику як засіб подолання дипломатичної ізоляції. Це також включає Сполучені Штати, які є ключовим безпековим і політичним партнером Тайваню, надають країні військово-технічну підтримку та заохочують його державність у міжнародному суспільстві. Водночас Тайвань активно бере участь у встановленні неофіційних контактів з країнами Індотихоокеанського регіону, включаючи Японію, Південну Корею та Південно-Східну Азію через спільні інтереси у сфері безпеки та економічної співпраці. Важливим підходом є також співпраця з європейськими країнами, інтереси яких у стабілізації відносин у регіоні та економічні відносини з Тайванем отримують все більше уваги. Острів активно використовує можливість вступати до міжнародних організацій та форумів як спостерігач або партнер, що дозволяє

йому бути активним учасником міжнародної політичної арени. Ми бачимо, що зовнішня політика Тайваню характеризується прагматизмом, адаптивністю та бажанням розширити свою мережу міжнародної підтримки.

Аналіз поточних дипломатичних труднощів Тайваню показує, що вони виникли повністю через зростаючу напругу між США і КНР, що визначає загальний напрямок міжнародних відносин у першій чверті XXI ст. Тайвань сам бере участь у цьому протистоянні і це створює як можливості, так і небезпеки для острова. Наприклад, підтримка з боку демократичних країн, які бачать у Тайвані нового партнера для стримування Китаю, зростає. Тим часом тиск з боку КНР теж не спадає, а разом з цим дипломатична ізоляція, економічний тиск і військова наполегливість активно нарощуються. Позиція Тайваню також ускладнюється світовими кризами, пандеміями, економічними спадами, глобальними ланцюгами постачання, що викликають нестабільність у всьому світі. Майбутній міжнародний статус Тайваню залишатиметься невизначеним і залежатиме від балансу сил, внутрішнього політичного розвитку КНР і Тайваню та ефективності міжнародної дипломатії. Ця модель "стратегічної невизначеності" ймовірно продовжиться як єдина форма уникнення прямого конфлікту, але вона не розчиниться для негайних дій принаймні поки що.

Оцінка освітньої цінності, яку питання сучасного Тайваню може запропонувати через інтеграцію в шкільну історичну програму в Україні на основі компетентнісної моделі, має бути важливою. Питання Тайваню надає ефективне освітнє середовище, через яке учні можуть застосовувати знання, отримані з історії, а також із інших наук, пов'язаних із нею, як-от географії, політики та економіки, що формують збалансоване розуміння сучасного світу. Застосування цієї теми є важливим для розвитку просторових, хронологічних, логічних, аксіологічних та інформаційних історичних компетенцій. З аналізу сучасної педагогіки, найбільш переконливими підходами, традиційними, наративними формами навчання та інтерактивними технологіями можна досягти усіх визначених НУШ цілей навчально-виховного процесу. Ця практика сприяє активному залученню учнів до критичного вивчення предмету, роботі над

критичним мисленням та аналізу складних міжнародних процесів учнями. Таким чином, проблема Тайваню має наукове і практичне значення з однаковим ступенем практичної значущості, і вона веде до модернізації вивчення історії та підготовки учнів до міжнародного життя.

Важливо зробити висновок, що питання Тайваню є багатовимірним явищем сучасних міжнародних відносин, яке є більш складним предметом, що в останні роки також включає історичні, політичні, економічні та безпекові аспекти. Встановлено, що міжнародна ізоляція Тайваню спричинена не лише через політику КНР, але й через особливості функціонування сучасної міжнародної системи, де високопоставлені держави керуються своїми національними політичними інтересами. Тим часом Тайвань показує, що здатний адаптуватися до цих умов, використовуючи свій економічний потенціал та підтримку міжнародних партнерів. Це дослідження також підтвердило значний освітній потенціал теми, який може бути успішно інтегрований у шкільний курс історії на основі компетентнісного підходу. Таким чином, мета дослідження була досягнута, а результати, отримані з цього дослідження, відкривають наукове розуміння проблеми та її застосування для освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ружи́ло В. Тайванське питання у геополітичному протистоянні КНР та США (2020–2023) / наук. кер. І. Федорів / *Актуальні проблеми історичної науки та освіти у дослідженнях молодих учених: збірник матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції з міжнародною участю (19 квітня 2024)*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 371-374
2. Ружи́ло В. Стратегія підготовки Тайваню до потенційної війни із КНР / наук. кер. І. Федорів / *Актуальні проблеми історичної науки та освіти у дослідженнях молодих учених: збірник матеріалів II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції з міжнародною участю (10 квітня 2025)*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. С. 470-475
3. Ружи́ло В. *Тайвань–США: еволюція політичного діалогу за президентства Трампа / III Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Актуальні проблеми історичної науки та освіти у дослідженнях молодих науковців» (5 травня 2026 р., м. Тернопіль): збірник матеріалів конференції*. Тернопіль, 2026. (тези подані до друку).
4. Robinson, James A., and Deborah A. Brown. "Taiwan's 2000 Presidential Election". *ORBIS*, vol. 44, no. 4, fall 2000, p. 599. *Gale Academic OneFile*, link.gale.com/apps/doc/A67049928/AONE?u=anon~2be9fd82&sid=googleScholar&xid=10e499b7.
5. Зінченко С. Головний біль Сі Цзіньпіна та Байдена: чим конфлікт навколо Тайваню загрожує світу. URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplivi/post/34066/2024-01-26-golovnyy-bil-si-tszinpina-ta-baydena-chym-konflikt-navkolo-tayvanyu-zagrozhuie-svitu>
6. Curtis J. Taiwan: History, Politics and UK Relations: Research Briefing. Лондон: House of Commons Library, 2025.
7. Китай і Тайвань: витоки протистояння. *BBC News Україна*. 3 січня 2019 р. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-46740156>
8. Copper J. F. Taiwan: Nation-State or Province?, 7 ed., London: Routledge, 2019. 366 с.

9. Workman D. Taiwan's Top Trading Partner. URL: <https://www.worldstopexports.com/taiwans-top-import-partners/>
10. Wolfenstein K. Economic relations between China and Taiwan: A paradox of interdependence in the shadow of political conflict. URL: <https://xpert.digital/en/economic-relations-between-china-and-taiwan/>
11. Most people in Taiwan see themselves as primarily Taiwanese; few say they're primarily Chinese. *Pew Research Center*. 16 січня 2024 р. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/01/16/most-people-in-taiwan-see-themselves-as-primarily-taiwanese-few-say-theyre-primarily-chinese/>
12. Yi-Chin Lee. Taiwan does not want China's 'one country, two systems', president says. URL: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/taiwan-does-not-want-chinas-one-country-two-systems-president-says-2025-10-31/>
13. Damm J. Taiwans Weg zur Demokratie und der chinesische Herrschaftsanspruch. URL: <https://www.bpb.de/themen/asien/china/44291/taiwans-weg-zur-demokratie-und-der-chinesische-herrschaftsanspruch/>
14. Кузьмич О. “Принцип одного Китаю”: Пекін наголосив, що тайванське питання є внутрішньою справою КНР. URL: <https://tsn.ua/politika/princip-odnogo-kitayu-pekinnagolosiv-scho-tayvanske-pitannya-ye-vnutrishnoyu-spravoyu-knr-2492155.html>
15. Pomfret J., Yimou Lee. China will work to firmly advance 'reunification' with Taiwan, premier says. URL: <https://www.reuters.com/world/china/china-will-work-firmly-advance-reunification-with-taiwan-premier-2025-03-05/>
16. Гончар І. Китай почав військові навчання навколо Тайваню, назвавши президента острова «паразитом». URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/kitaj-pochav-vijskovi-navchannja-navkolo-tajvanju-nazvavshi-prezidenta-ostrova-parazitom-1052175.html>
17. Сі Цзіньпін і Дональд Трамп провели зустріч у вузькому колі в Чжуннаньхаї. *CGTN*. 15 травня 2026 р. URL: <https://ukrainian.cri.cn/2026/05/15/ARTI1778816075072979>

18. United Nations General Assembly. *Resolution 2758 (XXVI): Restoration of the Lawful Rights of the People's Republic of China in the United Nations*. 25 October 1971. URL: United Nations Digital Library

19. 中共爭話語權 綠：台灣從不是中華人民共和國一部分. CNA. 18 вересня 2025 р. URL: <https://www.cna.com.tw/news/aip/202509180179.aspx>

20. Executive Yuan. 對外關係. URL: <https://www.ey.gov.tw/state/B099023D3EE2B593/e529d6b0-e467-45fc-9a5a-4facb49a8243>

21. Nauru switches diplomatic recognition from Taiwan to China. *Associated Press*. 15 січня 2024 р. URL: <https://apnews.com/article/taiwan-nauru-china-diplomacy-f8c6b74c03b61b51415c00b9e2bc32e1>

22. China targets Taiwan's president with military drills, calls him 'parasite'. *The Washington Post*. 1 квітня 2025 р. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2025/04/01/china-taiwan-military-drills-lai/>

23. China's Xi says 'reunification' with Taiwan 'unstoppable'. *Al Jazeera*. 1 січня 2026 р. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2026/1/1/chinas-xi-says-reunification-with-taiwan-unstoppable>

24. Hilton I. How Taiwan lost its place at the UN. URL: <https://www.prospectmagazine.co.uk/world/united-nations/68163/how-taiwan-lost-its-place-at-the-un>

25. Ponniah K. Taiwan: How China is poaching the island's diplomatic allies. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-40263581>

26. Денькович Я. Перейшов на бік Китаю: Тайвань втратив важливого дипломатичного союзника – подробиці. URL: <https://tsn.ua/politika/pereyshov-na-bik-kitayu-tayvan-vtrativ-vazhlivogo-diplomatichnogo-soyuznika-podrobici-2493463.html>

27. Taiwan foreign minister says China targeted Taipei's allies while U.S. hosted democracy summit. *CNBC*. 15 грудня 2021 р. URL:

<https://www.cnbc.com/2021/12/15/taiwan-says-china-targeted-taipeis-allies-as-us-hosted-democracy-summit.html>

28. Coyne J. Taiwan's exclusion from Interpol is the world's loss. URL: <https://policinginsight.com/feature/opinion/taiwans-exclusion-from-interpol-is-the-worlds-loss/>

29. Bozzato F., Komarova T. *Taiwan–Ukraine: A Cautious Relationship* // *The Diplomat*. 2014. 11 June. URL: <https://thediplomat.com/2014/06/taiwan-ukraine-a-cautious-relationship/>

30. Голянич Б. Геополітичний та економічний вплив російсько-Української війни на китайську ініціативу «Один пояс, один шлях». *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент: зб. наук. праць*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2024. -Том 14. С. 106-121

31. Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade. The Quad. URL: <https://www.dfat.gov.au/international-relations/regional-architecture/quad>

32. The Importance of Taiwanese Sovereignty: Beyond Economics and Military Strategy. NATO Association of Canada. URL: <https://natoassociation.ca/the-importance-of-taiwanese-sovereignty-beyond-economics-and-military-strategy>

33. China's Modernizing Military. Council on Foreign Relations. 2025. URL: <https://www.cfr.org/backgrounders/chinas-modernizing-military>

34. Hong Kong Journal of Social SciencesTaiwan in the U.S. Indo-Pacific Strategy: Implications for Regional Geopolitical Security in the Northeast Asia Region. URL: <https://hkjoss.com/index.php/journal/article/view>

35. What's behind China-Taiwan tensions? *BBC News*. 10 жовтня 2021 р. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-34729538>

36. Тайвань «за три дні». Чи може Китай захопити острів на тлі непередбачуваних витівок Трампа і війни РФ проти України. *Вчасно*. 2025. URL: <https://vchasno.org.ua/world/tayvan-za-try-dni-chy-mozhe-kytay-zakhopyty-ostriv-na-tli-neperedbachuvanykh-vytivok-trampa-i-viyny-rf-proty-ukrainy>

37. Shepardson D. US, Indo-Pacific partners holding talks in Singapore on clean energy. URL: <https://www.reuters.com/sustainability/climate-energy/us-indo-pacific-partners-holding-talks-singapore-clean-energy-2024-06-03/>

38. «Стратегічна невизначеність» США щодо Тайваню більше не спрацює. *Дзеркало тижня*. 2024. URL: <https://zn.ua/ukr/usa/strategichna-neviznachenist-ssha-shchodo-tajvanju-bilshe-ne-spratsjuje-ft.html>

39. 美国宣布向台湾提供3.45亿美元军援并首次动用“总统提取权”. *Голос Америки (VOA)*. 29 липня 2023 р. URL: <https://www.voachinese.com/a/u-s-on-friday-announced-345-million-in-military-aid-for-taiwan-20230728/7202766.html>

40. Slattery G., Hunnicutt T. Exclusive: Trump intelligence advisers met with Taiwanese official, sources say. URL: <https://www.reuters.com/world/us/trump-intelligence-advisers-met-with-taiwanese-official-sources-say-2025-09-19/>

41. Seeking business opportunities abroad and attracting foreign direct investment. *MOFA*. URL: <https://en.mofa.gov.tw/cp.aspx?>

42. Portal of Embassies and Missions Abroad. *MOFA*. URL: <https://en.mofa.gov.tw/AlliesIndex.aspx?>

43. European Parliament. European Parliament recommendation of 21 October 2021 to the Vice-President of the Commission / High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy on EU-Taiwan political relations and cooperation. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0431_EN.html

44. The power of Taiwan's chip industry. *PSIM*. 16 березня 2023. URL: https://news.pcim.mesago.com/the-power-of-taiwans-chip-industry-a-5621bbee36958c7f07b65bb647e4b575/?cmp=go-ta-art-trf-PCIM_DSA-20251205-coma

45. China-Lithuania Tensions Boil Over Taiwan. Jamestown Foundation. 2021. URL: <https://jamestown.org/china-lithuania-tensions-boil-over-taiwan/>

46. Šimalčík M. Old partners and new friends: Despite steady growth, Taiwan-Europe relations need ‘futureproofing’. URL: <https://ceias.eu/old-partners-and-new-friends-despite-steady-growth-taiwan-europe-relations-need-futureproofing/>

47. Hofer J, Julian Olk. Taiwanesischer Chipkonzern TSMC kommt nach Deutschland. URL: <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/halbleiter-taiwanesischer-chipkonzern-tsmc-kommt-nach-deutschland-/29306926.html>

48. Віцепрезидентка Сяо Бікхім в Європарламенті закликала до підтримки Тайваню. *RTI (Radio Taiwan International)*. 2025. URL: <https://www.rti.org.tw/ua/news?uid=3&pid=174374>

49. Open Development Cambodia. *Global Data Barometer Country Report - Taiwan*. URL: https://data.opendevelopmentcambodia.net/library_record/global-data-barometer-country-report-taiwan

50. Schaefer P. Europe's invisible hand in the chip race. URL: <https://www.theparliamentmagazine.eu/news/article/europes-invisible-hand-in-the-chip-race>

51. Separate Customs Territory of Taiwan, Penghu, Kinmen and Matsu (Chinese Taipei) and the WTO. WTO. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/chinese_taipei_e.htm?

52. Charnovitz S. TAIWAN'S WTO MEMBERSHIP AND ITS INTERNATIONAL IMPLICATIONS. URL: https://download.ssrn.com/07/10/06/ssrn_id1019738_code838877.pdf?

53. MOFA. MOFA Taiwan Scholarship. URL: <https://en.mofa.gov.tw/cp.aspx?n=1325>

54. Taiwan must be allowed equal participation when China hosts APEC, US says. *Reuters*. 6 листопада 2025 р. URL: <https://www.reuters.com/world/china/taiwan-must-be-allowed-equal-participation-when-china-hosts-apec-us-says-2025-11-06/>

55. Taiwan again expresses commitment to join WHO, WHA. *Taiwan Today*. 2025. URL: <https://taiwantoday.tw/Politics/Top-News/269611/Taiwan-again-expresses-commitment-to-join-WHO%2C-WHA>

56. How Taiwan became a linchpin in the fight against Covid-19. *BBC StoryWorks*. 2021. URL: <https://www.bbc.com/storyworks/future/taiwan-the-worlds-tech-partner/how-taiwan-became-a-linchpin-in-the-fight-against-covid-19>

57. About the Taiwan ICDF. *Taiwan International Cooperation and Development Fund (Taiwan ICDF)*. URL: <https://www.icdf.org.tw/public/mmo/icdf/handbook.pdf>

58. Agricultural Marketing Project (Guatemala). *Taiwan International Cooperation and Development Fund (TaiwanICDF)*. URL: <https://www.icdf.org.tw/wSite/ct?xItem=6351&ctNode=31795&mp=>

59. International sustainable development conference concludes in Taipei. *Taiwan Today*. 2019. URL: <https://taiwantoday.tw/Society/Top-News/156440/International-sustainable-development-conference-concludes-in-Taipei>

60. Global Taiwan Inststute. Eroding Taboos in Security Cooperation Between Taiwan and Europe. URL: <https://globaltaiwan.org/2026/05/eroding-taboos-in-security-cooperation-between-taiwan-and-europe/>

61. ASPI's Critical Technology Tracker. *Australian Strategic Policy Institute*. URL: <https://www.aspi.org.au/report/critical-technology-tracker/>

62. Шевчук О. «Тайванська проблема» в контексті дестабілізації системи міжнародних відносин російсько-українською війною. Актуальні проблеми політики XXI. 2022. № 4. С. 47–54.

63. США схвалили продаж Тайваню зброї на понад 11 мільярдів доларів. Радіо Свобода. 2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ssha-prodazh-tayvan-partiya-zbroyi/33626488.html>

64. Bush Approves Major Arms Deal To Taiwan, Defers Aegis Sale. *Arms Control Association*. URL: <https://www.armscontrol.org/act/2001-05/press-releases/bush-approves-major-arms-deal-taiwan-defers-aegis-sale>

65. National People's Congress of the People's Republic of China. *Anti-Secession Law*. 14 March 2005. URL: https://us.china-embassy.gov.cn/eng/zt/twwt/200503/t20050315_4912997.htm

66. Wolf J., Eckert P. *Obama proposes his first arms sales to Taiwan*. URL: <https://www.reuters.com/article/world/obama-proposes-his-first-arms-sales-to-taiwan-idUSTRE60S4X4/>

67. Cost estimate: H.R. 535 — Taiwan Travel Act: report, February 15, 2018. Washington, D.C., Congressional Budget Office. URL: <https://www.cbo.gov/publication/535>

68. Ненсі Пелосі полетіла з Тайваню. *BBC News Україна*. 3 серпня 2022 р. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62407654>

69. Асиметрична війна. Чому нещодавні несподівані атаки України та Ізраїлю мають турбувати Тайвань. *IPress*. URL: https://ipress.ua/articles/asymetrychna_viyна_chomu_neshchodavni_nespodivani_ataky_ukrainy_ta_izrailyu_mayut_turbuvaty_tayvan__war_on_the_rocks_373304.html

70. Alton T. Taiwan's COVID-19 Response & "Mask Diplomacy". URL: <https://www.ualberta.ca/en/china-institute/research/analysis-briefs/taiwan-mask-diplomacy.html>

71. Why Does the WHO Exclude Taiwan? / Chen Yu-Jie. *Council on Foreign Relations*. 2024. URL: <https://www.cfr.org/articles/why-does-who-exclude-taiwan>

72. Oleniak L. Taiwan turns to Ukraine's war playbook amid China threat. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/taiwan-turns-to-ukraine-s-war-playbook-amid-1778058493.html>

73. Taiwan is ready to tighten sanctions enforcement against Russia after criticism from Zelenskyy. *Українська правда*. 23 січня 2026 р. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2026/01/23/8017594/>

74. Bennett D., Ilyushina M., Kuo L., Pei-Lin Wu. Precision equipment for Russian arms makers came from U.S.-allied Taiwan. URL: <https://www.washingtonpost.com/investigations/2024/02/01/taiwan-russia-sanctions-cnc/>

75. Austin Horng-En Wang. The war in Ukraine is influencing how Taiwanese think about conflict. URL: <https://www.brookings.edu/articles/the-war-in-ukraine-is-influencing-how-taiwanese-think-about-conflict/>

76. Wu, Shang-Su. "Taiwan's Asymmetrical Defense: Policies and Alternatives." *Journal of Strategic Security* 16, no. 4 (2023): 74-89.

77. US-Taiwan Relations Open for Reconsideration. *The Epoch Times*. URL: <https://www.theepochtimes.com/article/us-taiwan-relations-open-for-reconsideration>

78. US congress members support closer Taiwan trade ties after failed pork referendum. *Taiwan News*. 2021. URL: <https://www.taiwannews.com.tw/news/4385071>

79. Трамп поговорив з лідером Тайваню, що спричинило обурення Китаю. *Радіо Свобода*. 3 грудня 2016 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28153861.html>

80. MOFA welcomes visit by US Secretary of Health and Human Services Alex Azar II. *MOFA*. URL: https://en.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=1eaddcfd4c6ec567&s=78fee3d250589855

81. Taiwan promotes chip diplomacy as allies old and new mingle at major trade show / Blanchard B. *Reuters*. 12 вересня 2025 р. URL: <https://www.reuters.com/world/americas/taiwan-promotes-chip-diplomacy-allies-old-new-mingle-major-trade-show-2025-09-12/>

82. TSMC інвестує \$100 млрд у виробництво чипів у США. *Forbes Україна*. 4 березня 2025 р. URL: <https://forbes.ua/news/tsmc-investue-100-mlrd-u-virobnitstvo-chipiv-u-ssha-04032025-27694>

83. T. Shattuck. The Return to Strategic Ambiguity: Assessing Trump's Taiwan Stance. URL: <https://www.fpri.org/article/2025/05/the-return-to-strategic-ambiguity-assessing-trumps-taiwan-stance/>

84. Taiwan reinforcing asymmetric defense strategy as PLA threat looms. *Indo-Pacific Defense Forum*. Квітень 2026 р. URL: <https://ipdefenseforum.com/2026/04/taiwan-reinforcing-asymmetric-defense-strategy-as-pla-threat-looms/>

85. Медончак О. Хто визнав Тайвань: повний список союзників у 2026 році. URL: <https://www.fair.org.ua/hto-vyznav-tajvan-povnyj-spysok-soyuznykiv-u-2026-roczni/>

86. Culver J. China, Taiwan, and the PLA's 2027 milestones. URL: <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/china-taiwan-pla-s-2027-milestones>

87. Гісем О. В. Всесвітня історія (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / О. В. Гісем, О. О. Мартинюк. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 224 с.: іл.

88. Одерій Т. В. Формування ключових компетентностей на уроках історії. Харків: Державний навчальний заклад «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», 2019. 16 с.